

Quicksan beschermde soorten Martha gebouw, Sint-Michielsgestel

BPD Ontwikkeling BV

Quicksan beschermde soorten Martha gebouw, Sint-Michielsgestel

BPD Ontwikkeling BV

In opdracht van	BPD Ontwikkeling BV Kronehoefstraat 72 5622 AC Eindhoven
Contactpersoon	
Telefoon	
E-mail	
Datum	3 oktober 2023
Rapportagenummer	NIRP20230191
Hoofdkantoor	NatuurInclusief B.V. Korenbee 23A 7271 LH Borculo 0545 723032 info@natuurinclusief.nl www.natuurinclusief.nl
Opsteller	
Telefoon	
E-mail	
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	
Paraaf	

NatuurInclusief B.V. is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van NatuurInclusief B.V.; opdrachtgever vrijwaart NatuurInclusief B.V. voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/ of openbaar worden gemaakt d.m.v. fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en NatuurInclusief B.V., noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	5
1.1 Leeswijzer	5
2 Onderzoeksgebied	6
2.1 Beschrijving onderzoeksgebied	6
2.2 Geplande ingreep	8
3 Onderzoeksmethode	9
3.1 Bureaustudie	9
3.2 Veldonderzoek	9
4 Resultaten flora en fauna	10
4.1 Planten	10
4.2 Vleermuizen	11
4.3 Grondgebonden zoogdieren	14
4.4 Vogels (excl. vogels met jaarrond beschermde nesten)	17
4.5 Vogels met jaarrond beschermde nesten	18
4.6 Categorie 5 vogelsoorten	22
4.7 Amfibieën	22
4.8 Reptielen	24
4.9 Vissen	25
4.10 Insecten en overige ongewervelden	25
5 Conclusies + aanbevelingen	28
5.1 Conclusies	28
5.2 Aanbevelingen	29
Literatuur	30
Bijlage 1 Wetgeving	31

Samenvatting

BPD ontwikkeling is voornemens om het gebouw aan de Theerestraat 42 te Sint-Michielsgestel om te bouwen tot appartementen. Een onderdeel van dit gebouw staat gepland om gesloopt te worden en er zal in het landschap rondom deze gebouwen wat vegetatie gerooid worden en wat grond werkzaamheden verzet worden.

De Wet natuurbescherming (Wnb) verplicht om vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen geen beschermde Natura 2000-gebieden, aanwezige beschermde plant- of diersoorten of houtopstanden aantasten. NatuurInclusief heeft van BPD ontwikkeling dan ook opdracht gekregen voor het uitvoeren van een quickscan beschermde soorten Wnb. Op 31 augustus 2023 heeft het veldbezoek plaatsgevonden.

Beschermde gebieden

Aangezien er op voorhand mogelijk significante gevolgen op Natura 2000-gebieden in de directe omgeving (Vlijmens ven, Moerputten & Bossche broek op 3,5 kilometer afstand) zijn van het projectgebied, bevelen wij aan om, indien er sprake is van een toename van de stikstofemissie, deze te toetsen aan de vereisten van de Wet natuurbescherming. Dit kan door een Aerius Calculator berekening te laten uitvoeren. Ook is sprake van mogelijke aantasting van kernwaarden in een aangrenzend deel van het NatuurNetwerk Nederland en houtopstanden.

Indien gewenst, kan NatuurInclusief een offerte opstellen voor het uitvoeren van een stikstofberekening, een voortoets met betrekking tot effecten op Natura 2000 (met een onderdeel houtopstanden) en de effecten op NNN.

Beschermde soorten

Vaste rust of voortplantingsplaatsen van beschermde planten, insecten & ongewervelde, reptielen en vissen worden niet in het plangebied verwacht. Vaste rust of voortplantingsplaatsen van amfibieën, vleermuizen, grondgebonden zoogdieren en vogels met jaarrond beschermde nesten kunnen niet in het plangebied worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek naar deze soortgroepen is noodzakelijk.

Wanneer na aanvullend onderzoek blijkt dat er verblijfplaatsen of andere beschermde natuurwaarden van de beschermde soorten aanwezig zijn en overtredingen van verbodsbepalingen genoemd in de Wet natuurbescherming niet voorkomen kunnen worden, is het aanvragen van een ontheffing bij de Provincie Noord-Brabant noodzakelijk. Het is mogelijk dat er mitigerende of compenserende maatregelen nodig zijn om overtreding te voorkomen of effecten te beperken of ongedaan te maken.

1 Inleiding

BPD Ontwikkeling BV is voornemens het hoofdgebouw aan de Theerestraat 42 te Sint-Michielsgestel (voormalig hoofdgebouw Koninklijke Kentalis Sint-michielsgestel) te herontwikkelen naar woonappartementen, aanleunend aan het hoofdgebouw zit het Martha gebouw wat gepland staat om gesloopt te worden. Daarnaast worden er rondom het Martha gebouw bosschages gerooid en het parkeerterrein en wegen worden verlegd. Het terrein rondom het Hoofdgebouw zal worden heringericht worden. Het is op tijd van schrijven nog onduidelijk hoe dit er precies uit komt te zien. Ter volledigheid van deze rapportage wordt er van een “worst case” scenario uitgegaan waarbij alle aanwezige groen gerooid zal worden en het gehele terrein rondom het gehele hoofdgebouw tot bouwplaats om gevormd wordt en vervolgens naar de nieuwe, vooralsnog onbekende, bestemming.

De Wet natuurbescherming (Wnb) verplicht om vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen geen beschermde Natura 2000-gebieden, aanwezige beschermde plant- of diersoorten of houtopstanden aantasten (zie bijlage 1).

Aangezien er op voorhand mogelijk significante gevolgen op Natura 2000-gebieden in de directe omgeving (Vlijmens ven, Moerputten & Bossche broek op 3,5 kilometer afstand) zijn van het projectgebied, bevelen wij aan om, indien er sprake is van een toename van de stikstofemissie, deze te toetsen aan de vereisten van de Wet natuurbescherming. Dit kan door een Aeries Calculator berekening te laten uitvoeren. Ook is sprake van mogelijke aantasting van kernwaarden in een aangrenzend deel van het NatuurNetwerk Nederland en houtopstanden. Binnen Provincie Noord-Brabant heet dit NatuurNetwerk Brabant (NNB). De NNB telt ook externe/indirecte werkingen van geplande ingrepen op de effecten op het NNB. Indien gewenst, kan NatuurInclusief een offerte opstellen voor het uitvoeren van een stikstofberekening, een voortoets met betrekking tot effecten op Natura 2000 (met een onderdeel houtopstanden) en de effecten op NNN. Hier zal verder in voorliggend rapport niet verder op in worden gegaan.

Het voorliggende rapport is een uitwerking van de resultaten van de quickscan beschermde soorten Wnb. Een quickscan is een onderzoek waarbij onderzocht wordt of in de invloedssfeer van de voorgenomen ingrepen projectgebied beschermde planten- of diersoorten worden verwacht die mogelijk negatieve effecten kunnen ondervinden van de geplande activiteiten. Wanneer beschermde soorten verwacht worden maar er onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om het voorkomen uit te sluiten, is het noodzakelijk dat aanvullend onderzoek uitgevoerd dient te worden.

Voorliggende rapportage betreft een overzicht met de resultaten van de quickscan en een aanbeveling voor vervolgstappen.

1.1 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt omschreven hoe het onderzoeksgebied eruit ziet, hoe deze momenteel gebruikt wordt en wat de geplande ingreep inhoudt. Hoofdstuk 3 bespreekt de onderzoeksmethodiek. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de mogelijke effecten op beschermde soorten in de invloedssfeer van het projectgebied. In hoofdstuk 5 wordt afgesloten met de conclusie en eventuele vervolgstappen die moeten worden genomen.

2 Onderzoeksgebied

2.1 Beschrijving onderzoeksgebied

Het projectgebied is gelegen aan de Theerestraat te Sint-Michielsgestel, gemeente Sint-Michielsgestel in de provincie Noord Brabant. Het middelpunt van het projectgebied bevat de coördinaten N51.641788, E5.344166 (atlasblok 45-43). De grootte van het onderzoeksgebied is ruimer dan enkel het projectgebied, dit door de mogelijke externe effecten op de omgeving tijdens de voorgenomen ingreep in de aanleg- en/of gebruiksfase. De grootte is bepaald aan de hand van de beschrijving van de voorgenomen activiteiten en het bronnenonderzoek (zie Hoofdstuk 3 en 4). In Figuur 1 Begrenzing van het onderzoeksgebied Figuur 1 is het onderzoeksgebied op een topografische kaart weergegeven. In Figuur 2 t/m Figuur 9 is een impressie van het projectgebied weergegeven. Verspreid over het projectgebied staan verschillende werkzaamheden gepland om uitgevoerd te worden. Niet het gehele onderzoeksgebied wordt hierdoor beïnvloed met betrekking tot de ecologie. In 2.2 wordt verder toegelicht wat de werkzaamheden zijn en waar deze plaatsvinden binnen het onderzoeksgebied.

Figuur 1 Begrenzing van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt in aan de Theerestraat en grenst aan zuidelijke zijde van het Koninklijke Kentalis terrein te Sint-Michielsgestel. Het onderzoeksgebied bestaat uit een groot monumentaal pand en omliggende groenstructuren en wegen. Het gebouw bestaat uit meerdere onderdelen. Het overgrote deel is het monumentale meer dan honderd jaar oude kentalis gebouw (hoofdgebouw), andere delen zijn later aangebouwde vleugels (Martha gebouw). Het monumentale gedeelte heeft geen spouwmuren waar delen van de nieuwere vleugels dit wel hebben. Het dak van het gebouw bestaat uit type zadeldak met dakpannen op het Martha gedeelte en het leisteen pannen op het hoofdgebouw. Er staan aan de op het onderzoeksgebied bomenrijen, bosschages en tuinen rondom en tegen het gebouw. Ten zuiden van het onderzoeksgebied ligt het dorp Sint-Michielsgestel. Aan alle

randen van het onderzoeksgebied lopen verharde wegen. De rivier de Dommel loopt nabij het onderzoeksgebied ten oosten en ten noorden.

Figuur 2 Aanzicht van Martha gebouw zuidoostelijke zijde

Figuur 3 aanzicht van Martha gebouw zuidelijk zijde

Figuur 4 aanzicht van Martha gebouw westelijke zijde

Figuur 5 binnentuin bij Martha gebouw aanzicht op westelijke zijde hoofdgebouw

Figuur 6 aanzicht Martha gebouw Noord oostelijke zijde

Figuur 7 Impressie van struweel achter technische dienst

Figuur 8 Park achtige tuin aan Noordelijke zijde Hoofdgebouw

Figuur 9 Binnentuin tussen Martha en hoofdgebouw

2.2 Geplande ingreep

BPD ontwikkeling is voornemens om het hoofdgebouw te herinrichten naar appartementen en het gedeelte Martha te slopen. Er worden daarbij naar verwachting bosschages, bomen en andere groenstructuren gerooid, daarnaast is de verwachting dat de parkeerterreinen, wegen en rioleringen worden verlegd of vervangen. Er zijn ook plannen om extra nieuwbouw op rondom het hoofdgebouw neer te zetten, echter is ten tijde van schrijven nog niet bekend of en in welke hoedanigheid dit uitgevoerd wordt. De werkzaamheden van bij het hoofdgebouw Ten behoeve van dit onderzoek wordt uitgegaan van een ecologische “worst case scenario” om een zo volledig mogelijke dekking te geven voor wat voor impact de geplande ingreep kan hebben op het onderzoeksgebied. Dit houdt in dat we ervan uitgaan dat alles qua groen gerooid en verwijderd wordt zodat er bouwterrein of nieuwbouw geplaatst kan worden voordat het een nieuwe bestemming met mogelijk een groen aspect kan krijgen.

De werkzaamheden die gepland staan voor het hoofdgebouw zullen voornamelijk aan de binnenzijde van het gebouw plaats vinden en daarmee weinig tot geen invloed hebben op de ecologie. Wel zijn er plannen om kozijnen te vervangen/verduurzamen als ook het dak te verduurzamen. Deze ingrepen hebben mogelijk wel invloed op aanwezige ecologie en worden dus ook meegenomen in dit onderzoek.

Figuur 10 Kaart van onderzoeksgebied met gebouw verdeling, blauwe omlijning geeft Martha gebouw aan, groene omlijning het hoofdgebouw

3 Onderzoeksmethode

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een bureaustudie en een eenmalig veldbezoek. Op deze wijze wordt inzicht verkregen omtrent de aanwezigheid van geschikt habitat en de daarbij te verwachten beschermde soorten, gesitueerd op of nabij het onderzoeksgebied. Een quickscan is een toets van de ecologische potenties van het onderzoeksgebied aan de hand van bestaande gegevens en het verkregen inzicht ten tijde van het veldbezoek. Er worden in het onderhavige onderzoek geen inventarisaties uitgevoerd van soorten en soortgroepen. Uit de quickscan moet blijken of aanvullend soortonderzoek noodzakelijk is.

3.1 Bureaustudie

Bij de bureaustudie is gebruikgemaakt van landelijke, provinciale en regionale verspreidingsgegevens. Aan de hand van verspreidingsatlassen en verspreidingsgegevens uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) wordt er nagegaan of er beschermde flora en fauna voorkomen in of nabij het projectgebied. Echter is het vaak niet mogelijk de exacte locatie of datering van deze gegeven te achterhalen. De verspreidingsgegevens zijn veelal weergegeven in kilometerhokken (1x1 km) of in atlasblokken (5x5 km), de waarnemingen hebben dan ook meer betrekking op de regio en niet zo zeer op het projectgebied. De gegevens uit de verspreidingsatlassen geven vaak dan ook alleen een indicatie of de soort in de omgeving voorkomt. Voor de bureaustudie wordt gebruikgemaakt van gegevens van de afgelopen tien jaar.

De volgende atlasblokken zijn gebruikt:

- 45-32
- 45-33
- 45-34
- 45-42
- 45-43
- 45-44
- 45-52
- 45-53
- 45-54

3.2 Veldonderzoek

Naast de bureaustudie heeft er een veldbezoek plaatsgevonden. Het veldbezoek is uitgevoerd op 14 september 2023 door Dhr. M. Menting, adviseur Ecologie bij NatuurInclusief. De weersomstandigheden waren hierbij ca. 21° C, onbewolkt en windkracht 2 Bft.

Gedurende het veldbezoek is het projectgebied en de directe omgeving beoordeeld op de ecologische potentie. Hierbij is gekeken naar de aanwezigheid van geschikt habitat en de daarbij verwachte soorten en/of soortgroepen. Aan de hand van de beschrijving van de geplande ingreep en de resultaten van de bureaustudie is de omvang van het onderzoeksgebied bepaald.

Indien beschermde of bijzondere soorten zijn waargenomen, zijn deze genoteerd en, indien mogelijk, vastgelegd.

4 Resultaten flora en fauna

4.1 Planten

Bureauonderzoek

Uit de verspreidingsgegevens van de bureaustudie blijkt dat er in de omgeving van het projectgebied verschillende soorten beschermde planten zijn aangetroffen, namelijk: bokkenorchis, drijvende waterweegbree, groot spiegelklokje, kartuizeranje, kleine wolfsmelk, kluwenklokje, knolspirea, kruipend moerasscherm, schubvaren en wilde ridderspoor.

Veldbezoek

Bokkenorchis

Bokkenorchis komt zeer zeldzaam voor in kalkrijke duinen, in Zeeland en in Zuid-Limburg. De soort groeit op zonnige tot halfbeschaduwde plaatsen en voedselarme, kalkrijke, humushoudende grond (zand en mergel). Bokkenorchis komt voor in zeeduinen, grasland (kalkgrasland en hooiland), bosranden, dijken en bermen. De humus houdende & kalkrijke gronden die deze soort nodig heeft is niet aanwezig in het projectgebied. Aanwezigheid van bokkenorchis kan daarmee worden uitgesloten.

Drijvende waterweegbree

Drijvende waterweegbree is een plant van helder, voedselarm tot matig voedselrijk (fosfaatarm), zwak zuur water. Drijvende waterweegbree komt voor in laaglandbeken, vennen, kanalen en poelen. Het is een vrij zeldzame soort met een uitgebreide verspreiding in de hoge delen van Nederland. Het bolwerk ligt in Noord-Brabant. In de omgeving zijn wel waterpartijen aanwezig, deze blijven echter onaangetast met de geplande werkzaamheden. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Groot spiegelklokje

Groot spiegelklokje staat op open, zonnige, vochtige, stikstofarme tot matig voedselrijke bodems (zowel op zand, zavel, leem, lichte klei als löss en mergel). Ze groeit op zandige stroomruggen in rivierdalen, op open plekken van dijken en bermen, in graanakkers, op stoppelvelden en braakliggende terreinen. Ook wordt groot spiegelklokje adventief gevonden nabij graansilo's en op haven- en spoorwegterreinen. Het projectgebied ligt in het rivierbeekdal van de Dommel. Echter zijn er geen grote stukken open terrein met ruigere grasvelden aanwezig in het project gebied. Daarnaast is het aanwezige grasveld intensief beheerd. Hierdoor is de aanwezigheid van deze soort in het onderzoekgebied uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Kartuizer anjer

Kartuizer anjer wordt bij uitstek aangetroffen in (schrale) kalkgraslanden. De soort heeft voedselarme en droge grond nodig. Ook wordt de soort wel aangetroffen in warme, droge bermen en dijken alsook op rotsachtige plekken zoals leisteenhellingen. De kalkhoudende, voedselarme grond is niet aanwezig in het projectgebied. Aanwezigheid van kartuizer anjer kan worden uitgesloten.

Kleine wolfsmelk

Kleine wolfsmelk is een pionier en staat op open, zonnige, vrij warme, vochtige, matig voedsel- en stikstofrijke, kalkhoudende, kleiige, niet te sterk bemeste, omgewoelde grond (leem, klei, löss en mergel). De soort groeit in akkers met graan of hakvruchten, op stoppelvelden, op braakliggende grond, langs spoorwegen en paden en op open plekken van dijken en bermen. Het is een echte pionier soort die zich gemakkelijk verspreid naar open plekken. De open gronden die in het projectgebied aanwezig zijn, zijn intensief beheerd zonder pionierssituaties, dit maakt dat het geen geschikt gebied is voor kleine wolfsmelk om te groeien. Aanwezigheid van deze soort kan uitgesloten worden.

Kluwenklokje

Kluwenklokje komt zeer zeldzaam in Nederland voor in Zuid-Limburg en het rivierengebied. De plant groeit op zonnige plaatsten op matig droge tot vochtige kalk- en humus houdende grond (lemig zand, leem, zavel, mergel en stenige plaatsen). Kluwenklokje komt voor in bermen, (kalk-)grasland, rivierdijken, ruderales plaatsen, bosranden en struwelen. De soort kan goed omgaan met beheer in een landschap. Het benodigde habitat voor deze soort in de vorm van vochtige kalk- en humus houdende grond is niet aanwezig in het plangebied. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Kruipend moerasscherm

Kruipend moerasscherm verlangt zonnige, open plekken op natte, matig voedselarme tot matig voedselrijke, stikstofrijke, zwak zure veen- of kleibodems, die 's winters ondiep overstromd worden. De soort groeit op open plekken langs waterkanten, op ijsbanen, in binnenduingrasland en in duinvalleien, in extensief begraasde weilanden en oud grasland. In het project gebied zijn bij de verschillende waterpartijen intensief beheerde oevers aanwezig. Aangezien de zaden van deze soort nauwelijks verspreid worden en slechts op opengetrapte plekken kunnen kiemen is ze voor haar bestaan afhankelijk van het steeds weer aanboren van de zaadbank. Vanwege het intensieve beheer van het projectgebied en vanwege het ontbreken zure veen- of kleibodems, kan de aanwezigheid van kruipend moerasscherm in het projectgebied worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Schubvaren

Schubvaren komt zeer zeldzaam voor in stedelijke gebieden. De soort groeit op zonnige tot halfbeschaduwde plaatsen op droge, kalkrijke, niet te voedselarme tot niet te voedselrijke muren en rotsen (vooral kalksteen). Schubvaren komt voor op oude muren, rotsen, spleten van stenen constructies en kalkstenen muurtjes langs begraafplaatsen en wegen. De rotsige habitats die schubvaren nodig heeft komt niet voor in het projectgebied, de aanwezige gebouwen hebben wel (deels) stenen muren maar deze bieden niet de kalkrijke en ruwe structuur die schubvaren nodig heeft. De aanwezigheid van deze soort kan worden uitgesloten.

Wilde ridderspoor

Wilde ridderspoor is te vinden op zonnige plaatsen in vochtige, matig voedselrijke, kalkhoudende zandige klei (zavel en lichte klei) in wintergraanakkers en op ruderales omgewerkte terreinen op kalkgrond, wordt ook wel aangetroffen op ruderales plaatsen bij graanopslag. In het projectgebied is geen kleibodem aanwezig, ook is er geen graanopslag of productie van graan. Aanwezigheid van wilde ridderspoor kan hierdoor worden uitgesloten.

Conclusie

In het projectgebied kan de aanwezigheid van beschermde plantensoorten worden uitgesloten. Geen aanvullend onderzoek nodig.

4.2 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen zijn strikt beschermd door de Wet natuurbescherming. Hierdoor zijn alle vleermuizen beschermd tegen het verstoren, verwonden en doden van individuen, beschadigen en vernielen van hun vaste rust- en verblijfplaatsen en de daarbij behorende essentiële foerageergebieden en vliegroutes.

Bureaustudie

Een groot aantal van de 18 in Nederland voorkomende soorten vleermuizen kunnen worden aangetroffen in Gelderland. Een aantal daarvan zijn zeldzaam of stellen zeer specifieke eisen aan hun verblijfplaatsen. Op basis van de landelijke verspreiding kunnen onder andere de volgende soorten verwacht worden in en rond het projectgebied: bosvleermuis, franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, grijze grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, watervleermuis, meervleermuis, rosse vleermuis en tweekleurige vleermuis.

Veldbezoek

Verblijfplaatsen gebouwen

Voor het gehele hoofdgebouw en Martha gebouw zijn meerdere locaties waar potentie zit voor verblijfplaatsen voor gebouwbewonende vleermuizen. Het Martha gebouw heeft een spouwmuur en op meerdere plaatsen openingen naar de spouwmuur als ook openingen lang kozijn randen en dakranden (Zie figuren 11 & 12). Het grootste deel van het hoofdgebouw heeft geen spouwmuur maar wel openingen lang kozijnen en dakranden, zie figuur 13. Er is aan de oostelijke zijde van het hoofdgebouw nog een recentere aanbouw waar wel spouwmuur in zit (figuur 14). De verwachting is dat er aan het dak en de kozijnen werkzaamheden uitgevoerd worden bij het hoofdgebouw en het Martha gebouw gaat gesloopt worden. Door de grote massa van de gebouwen en het oude karakter wat vaak openingen of mogelijkheden biedt voor vleermuis populaties kunnen ook potenties voor kraamkolonies en massawinter verblijfplaatsen niet uitgesloten worden. Daarmee is aanvullend onderzoek naar gebouwbewonende vleermuissoorten noodzakelijk bij zowel Martha gebouw als het hoofdgebouw.

Figuur 11 voorbeeld van een van de stootvoegen waar de opening naar de spouw te zien is bij Martha gebouw

Figuur 12 voorbeeld van opening langs dakrand bij Martha gebouw

Verblijfplaatsen bomen

Er staat tientallen grote bomen in en rondom het onderzoeksgebied, er zijn bij deze bomen geen holtes aangetroffen. Echter omdat de bomen het tijdens het veldbezoek nog volop in blad stonden is het mogelijk dat er holtes gemist zijn. Mochten de werkzaamheden tot gevolg hebben dat de bomen gerooid moeten worden is het aan te raden dat er gedurende de winter, wanneer de bomen zonder blad zitten, nog een kort veldbezoek wordt uitgevoerd om bomen op holtes en nesten te checken. Aanvullend onderzoek naar boombewonende vleermuizen is enkel noodzakelijk wanneer er bomen gekapt gaan worden of wanneer de nieuwe gebruiksfase meer kunstlicht in de omgeving tot gevolg heeft.

Figuur 13 Voorbeeld van kier langs kozijnrand waar vleermuizen gebruik van zouden kunnen maken

Figuur 14 Open stootvoeg aan hoofdgebouw oostelijke vleugel

Figuur 15 Voorbeeld van enkele grote bomen welke aanwezig zijn in het onderzoeksgebied

Foerageergebied/vliegroutes

Vleermuizen maken veelal gebruik van lijnvormige structuren in het landschap om zich tussen te verplaatsen en te foerageren, zoals houtsingels en watergangen. In de directe omgeving van het projectgebied staan meerdere bomenlanen en zijn ook watergangen aanwezig. De waterwegen en bomenlanen blijven onaangetast met de geplande werkzaamheden waardoor er altijd voldoende alternatieven voorhanden zijn wat betreft vliegroutes. Vleermuizen zijn voor de voedsel voorziening afhankelijk van insecten, daarmee zijn foerageergebieden te vinden waar veel (vliegende) insecten te vinden zijn. Doorgaans is dit vaak bij waterpartijen en plekken met veel variatie aan vegetatie met hier en daar open stukken. De parkachtige tuinen bosschages en diverse vegetatie structuren in en rondom het onderzoeksgebied bieden omstandigheden die gunstig zijn voor een foerageergebied. Afhankelijk van de omvang van de geplande ingreep zal hier wel of geen aantasting van zijn. Wanneer deze groen structuren verwijderd worden of wanneer een groei in verstoring plaats zal vinden door bijvoorbeeld extra kunstlicht zal aanvullend onderzoek naar foerageergebieden en vliegroutes noodzakelijk zijn om te kunnen bepalen of en in welke hoedanigheid verstoring of aantasting plaats vindt.

Vleermuisverblijfplaatsen

Vleermuizen zijn niet in staat om zelf een verblijfplaats te creëren en zijn dan ook volledig afhankelijk van bestaande ruimtes in onder andere bomen en/of gebouwen. In bomen verblijven ze vaak in holtes of achter loszittend schors en in gebouwen in de spouw, onder de dakpannen, achter gevelbetimmering of op zolders. Waar ze verblijven is afhankelijk van de soort. Er is een onderscheid te maken tussen boombewonende (bijv. rosse vleermuis en watervleermuis) en gebouwbewonende vleermuizen (bijv. gewone dwergvleermuis en laatvlieger), echter zijn er ook soorten die van beide gebruik maken (bijv. gewone grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis).

Gedurende het jaar maken ze gebruik van verschillende verblijfplaatsen met verschillende functies:

- Kraamverblijfplaats
- Zomerverblijfplaats
- Paarverblijfplaats
- Winterverblijfplaats

Niet alleen hebben de verschillende verblijfplaatsen verschillende functies, ze hebben ook verschillende eisen. In kraamverblijfplaatsen brengen vrouwtjes, vaak in grote kolonies, hun jongen groot. Belangrijk is dat het klimaat hier constant is en de temperatuur niet te laag daalt wanneer de vrouwtjes 's nachts op jacht gaan naar voedsel. Ook in de winterverblijfplaatsen, waar de vleermuizen in lethargie gaan, is het belangrijk dat het klimaat constant blijft en de temperatuur niet te ver onder het vriespunt daalt. Daarnaast kijken ze ook naar de ligging van de verblijfplaatsen, de afstand tot hun foerageergebied en bijvoorbeeld voor mannetjes in het paarseizoen of het langs een vliegroute van vrouwtjes ligt.

Conclusie

Verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten kunnen niet in het projectgebied worden uitgesloten. Omdat bij alle gebouwen in het projectgebied werkzaamheden gepland staan die deze verblijfplaatsen kunnen aantasten is aanvullend onderzoek noodzakelijk voor gebouw bewonende vleermuissoorten.

Het is nog onduidelijk welke groen structuren en de aanwezige bomen aangetast worden door de geplande ingreep. Wanneer de geplande werkzaamheden resulteren in het rooien van de grote bomen met holtes en het parkachtige terrein met omliggende bosschages verwijderd gaan worden zal aanvullend onderzoek naar foerageergebieden en verblijfplaatsen in bomen noodzakelijk zijn. Worden deze niet aangetast is aanvullende onderzoek niet noodzakelijk. Aanwezige lijnvormige elementen in de buurt van het onderzoeksgebied blijven voldoende beschikbaar met de geplande werkzaamheden, aanvullend onderzoek hiernaar is dan ook niet noodzakelijk.

4.3 Grondgebonden zoogdieren

Bureaustudie

In provincie Noord Brabant zijn veel nationaal beschermde, grondgebonden zoogdieren die in het plangebied zijn te verwachten, zoals bijvoorbeeld bosmuis, vrijgesteld. Voor deze soorten geldt echter wel de zorgplicht. Uit de verspreidingsgegevens van de bureaustudie blijkt dat er in de omgeving van het projectgebied verschillende soorten beschermde grondgebonden zoogdieren zijn aangetroffen, namelijk: bever, boommarter, bunzing, damhert, das, eekhoorn, hermelijn, steenmarter, waterspitsmuis en wezel.

Veldbezoek

Bever

Bever is bij uitstek gebonden aan het overgangsgebied tussen land en wateren zoals rivieren, meren, beken en moerassen. Van belang hierbij is dat in het territorium veel bomen of grote struiken langs de kant van het water staan, deze worden gebruikt als voedselbron en bouw materiaal voor burchten en dammen, zachtere boomsoorten zoals wilg en populier zijn hierbij favoriet.

Er zijn in de Dommel nabij het projectgebied en het Dommeldal daaromheen sporen aangetroffen die wijzen op aanwezigheid van de soort. De voorgenomen ingreep zal vanwege de aard van de ingreep en de grootte van het territorium van de soort echter niet leiden tot een fysieke aantasting van een rust/verblijfplaats en/of essentieel leefgebied. Aanvullend onderzoek naar bever is niet noodzakelijk.

Boommarter

Boommarter heeft een grote voorkeur voor een beboste omgeving, maar is op steeds meer type locaties te vinden, al blijft bos het biotoop bij uitstek voor boommarters. De soort maakt de nesten bij uitstek in boomholtes, maar als overige verblijfplaats worden ook wel oude hopen van bijvoorbeeld konijnen, dassen en vossen gebruikt en soms zelfs in bebouwing in bos(randen). Eind maart tot eind april worden de jongen geboren en gaan na 5 weken voor het eerst uit het nest met de moeder, vanaf september zijn de jongen zelfstandig.

Er zijn in het onderzoeksgebied geen bomen met holtes aangetroffen. Echter zijn deze wel in de omgeving van het onderzoeksgebied aanwezig. Boommarters staan erom bekend dat ze een netwerk van verblijfplaatsen gebruiken en een variatie aan structuren als leefgebied nodig hebben. Direct langs het Martha gebouw staan op veel plekken struweel bosschages en bomen in veelal lijnvormige elementen. Dit is in potentie zeer geschikt als leefgebied voor boommarter en andere marter soorten. Wanneer deze groenstructuren aangetast worden met de geplande ingreep is aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Bunzing, hermelijn, wezel

Bunzing, hermelijn en wezel zijn soorten die gebruik maken van bosschages, dichte ruigtes en randen langs lijnvormige elementen om zich, omringd door dekking, door het landschap te verplaatsen. Deze soorten gebruiken eveneens hopen van andere dieren zoals muizen en konijnen als verblijfplaats. (Half)open landschappen met voldoende schuilgelegenheid, in de vorm van struweel en takkenhopen, en prooiaanbod, onder andere kleine zoogdieren en vogels, is van belang.

In en langs de randen van het projectgebied zijn dergelijke structuren in de vorm van (braam)struweel, houtopslag, stobben, bosschages en heggen aanwezig. Wanneer de geplande ingreep tot gevolg heeft dat een deel van deze structuren verwijderd moeten worden zal aanvullend onderzoek noodzakelijk zijn om aan te tonen of in het projectgebied verblijfplaatsen en/of essentieel leefgebied van kleine marters aanwezig zijn.

Damhert

Damhert komt met name voor in lichte loofbossen en gemengde bossen. De soort heeft een voorkeur voor oudere bossen met een dichte onderbegroeiing. De aanwezigheid van voldoende gras is belangrijk; damhert komt dan ook voor in randzones bij open plekken, graslanden en akkerranden en in parkachtige bosgebieden. Verspreid over Nederland komt de soort in vrijwel elke provincie in meerdere groepjes in de vrije natuur voor. Grote populaties zijn te vinden in het duingebied van Kennemerland, Schouwen-Duiveland en de Veluwe. Kleinere populaties komen voor in Walcheren, het Horsterwold en op de Utrechtse Heuvelrug.

Het terrein in en rondom het plangebied leent zich niet voor geschikt habitat voor damhert. Er is geen bos aanwezig in de directe omgeving en het plangebied ligt tegen het dorp Sint-Michielsgestel aan. Daarnaast is er veel menselijke activiteit op en rondom het plangebied. Door deze redenen kan de aanwezigheid van damherten in het plangebied uitgesloten worden. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Das

Dassen graven zeer uitgebreide holenstelsels (burchten) in onder andere bosranden, houtwallen, brede heggen in de buurt van gras- en akkerlanden en drinkwater. Deze burchten zijn goed zichtbaar en kan over de vele generaties dat ze gebruikt worden vele tientallen vierkanten meters beslaan. Bij uitstek zijn deze burchten gegraven op plekken met weinig verstoring door menselijke aanwezigheid en huisdieren. Dassen staan erom bekend dat ze 's nachts tot wel vier kilometer van hun burcht kunnen lopen om te foerageren. Foerageergebieden bestaan vaak uit weilanden en open gebieden waar ze regenwormen eten.

Er zijn geen sporen van dassen of dassenburchten aangetroffen in en rondom het plangebied. Daarnaast biedt de Dommel aan de noordelijke-, oostelijke- en noordwestelijke zijde van het plangebied een fysieke grens wat dassen minder snel zullen oversteken. Aan de zuidelijke zijde van het plangebied ligt het dorp Sint-Michielsgestel waardoor dassen van die kant ook zeer moeilijk het plangebied kunnen bereiken. Verder is er in en om het plangebied zeer weinig tot geen rustige schuilgelegenheid aanwezig wat geschikt is voor dassen om een burcht te maken. Om deze redenen kan de aanwezigheid van vaste rust en of verblijfplaatsen van dassen uitgesloten worden. Geen aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Eekhoorn

Eekhoorn komt met name voor in naaldbos, loofbos en gemend bos, maar wordt ook vaak aangetroffen in parken en tuinen mits er voldoende voedsel (bijvoorbeeld hazelnoten en dennenappels) en schuilgelegenheid aanwezig is. Daarom hebben eekhoorns een sterke voorkeur voor oudere bomen (>20 jaar bij naaldbomen en >40 bij loofbomen) die meer voedsel produceren en een grotere variatie aan nestgelegenheid bieden. Nesten worden gebouwd op minstens 5 meter hoogte, hier kunnen boomholtes voor gebruikt worden of ze bouwen zelf bolvormige nesten in de boom. Eekhoorn maakt gebruik van meerdere nesten maar heeft één hoofdnest die het beste onderhouden wordt en 30 tot 50 cm groot kan zijn, bij vrouwtjes doet deze ook dienst als kraamnest. Direct langs het Martha gebouw staan op veel plekken struweel bosschages en grote en oude bomen. Dit is in potentie zeer geschikt als leefgebied voor eekhoorn. Wanneer deze groenstructuren aangetast worden met de geplande ingreep is aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Steenmarter

Steenmarter heeft een voorkeur voor rotsige hellingen en gebouwen als verblijfplaats en gebieden met heggen, bosjes, greppels en geriefhoutbosjes. Ze worden veelal aangetroffen op zolders, in kruipruimtes of verlaten gebouwen. De soort heeft slechts een opening van 5 a 6 cm groot nodig om een verblijfplaats binnen te komen. Echter is de soort zeer opportunistisch en een stuk minder verstoringgevoelig dan zijn neefje de boomarter en ze willen zich dan ook vaker in de buurt van menselijke activiteit vestigen. Ze gebruiken hierbij ook takkenhopen, dicht struweel of sporadisch zelfs boomholtes als verblijfplaats. Steenmarter laat uitwerpselen achter rondom zijn verblijfplaats in latrines, daarnaast hebben ze een sterke geur welke rond de verblijfplaats hangt. De soort staat erom bekend dat ze in het territorium tientallen schuilplaatsen heeft.

Er zijn in en rond het plangebied geen sporen aangetroffen van steenmarters in de vorm van prooiresten of latrines, echter is het onderzoeksgebied zeer groot en kunnen deze sporen gemist zijn. In en rondom het onderzoeksgebied zijn voldoende lijnvormige elementen aanwezig en veel struweel wat als schuilgelegenheid gebruikt kan worden. Naar verwachting is er ook voldoende prooiaanbod aanwezig in de vorm van kleine zoogdieren, amfibieën en vogels. Er zijn ook openingen naar de kelder van het hoofdgebouw aangetroffen, dit zou een zeer geschikte verblijfplaats voor steenmarter kunnen zijn, zie Figuur 16. Aanvullend onderzoek naar de aanwezigheid van vaste rust- of verblijfplaatsen van steenmarter is noodzakelijk wanneer de groenstructuren aangetast worden en ook wanneer de openingen naar de kelder van het hoofdgebouw aangetast worden.

Figuur 16 Opening naar de kelder van het hoofdgebouw

Figuur 17 Verschillende openingen naar de kelder van hoofdgebouw

Waterspitsmuis

Waterspitsmuis komt voor in en langs schoon, niet te voedselrijk, vrij snel stromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Hij komt voor bij beken, rivieren, sloten, plassen en daar waar grondwater opwelt. De waterspitsmuis komt alleen daar voor waar bodembedekkende vegetatie aanwezig en waar binnen een straal van 500 meter water is te vinden. Het leefgebied van de waterspitsmuis is langgerekt en loopt evenwijdig aan een oever.

De werkzaamheden die gepland staan in het plangebied betreffen intensief beheerd grasland, bomen, struweel en enkele gebouwen. Geen van deze elementen zijn habitat wat geschikt is voor waterspitsmuis. De aantasting

van verblijfplaatsen of essentieel habitat van waterspitsmuis kan worden uitgesloten. Geen aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Conclusie

De aanwezigheid van vaste rust- en voortplantingsplaatsen en essentieel leefgebied van boommarter, bunzing, hermelijn, wezel en steenmarter kan niet in het projectgebied worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek naar deze soorten is noodzakelijk. Aanvullend onderzoek naar eekhoorn is enkel noodzakelijk wanneer de groen structuren in het onderzoeksgebied worden aangetast.

4.4 Vogels (excl. vogels met jaarrond beschermde nesten)

Het is in Nederland verboden nesten of rustplaatsen¹ te vernielen wanneer deze in gebruik zijn. Ook is volgens vaste jurisprudentie aantasting of verstoring verboden dat kan leiden tot afname van het ecologisch functioneren van een nest of rustplaats. Onder de bescherming van het nest of rustplaats vallen daarmee ook de essentiële elementen van het leefgebied die nodig zijn voor het ecologisch functioneren van deze plaatsen.² In gebruik zijnde nesten en rustplaatsen zijn in Nederland dan ook strikt beschermd door de Wet natuurbescherming. Daarnaast is het verboden vogels zodanig te storen dat dit een wezenlijke invloed heeft op de staat van instandhouding van vogels en is het verboden om vogels te vangen of te doden. Bij het uitvoeren van de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met aanwezige vogels, de in gebruik zijnde nesten en rustplaatsen en bijbehorende essentiële onderdelen van het leefgebied. Buiten de periode dat nesten of rustplaatsen in gebruik zijn, gelden de verbodsbepalingen met betrekking tot nesten en rustplaatsen niet. Wanneer in gebruik zijnde nesten of rustplaatsen aanwezig zijn, dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden op een zodanige wijze dat het ecologisch functioneren kan worden gegarandeerd (bijvoorbeeld door te werken buiten de kwetsbare perioden). Wanneer in gebruik zijnde nesten of rustplaatsen direct grenzend aan het plangebied aanwezig zijn zal door een deskundige op het gebied van vogels moeten worden bepaald of de werkzaamheden in kwetsbare perioden kunnen worden uitgevoerd of dat kwetsbare perioden moeten worden ontzien.

Bureaustudie

Een groot aantal broedvogels komt voor in de regio. Waaronder algemene soorten zoals vink, houtduif en merel.

Veldbezoek

Gedurende het veldbezoek zijn in en rondom het projectgebied veel vogelsoorten (bijvoorbeeld kauw) waargenomen in het projectgebied. Nesten van algemene broedvogels kunnen dan ook niet in en rondom het projectgebied worden uitgesloten.

Conclusie

Verschillende algemeen voorkomende broedvogels worden verwacht in- en rond het projectgebied. Op de soorten met een jaarrond beschermde nesten na (zie volgende paragraaf) zijn de nesten van broedende vogels en rustplaatsen niet beschermd als deze niet meer in gebruik zijn. Gedurende de gebruikperiode geldt een algeheel verbod op het zodanig verstoren, beschadigen en vernielen van nesten en rustplaatsen dat deze niet meer kunnen functioneren als nest of rustplaats. Er is geen wettelijk vastgestelde periode als gebruikperiode. Voor de wet is er sprake van een gebruikperiode als er sprake is van een broedgeval of rustende vogels. Direct voorafgaand aan de werkzaamheden dient onderzocht te worden of er broed- of rustgevallen in- en rond het projectgebied

¹ Hoewel rustplaatsen van vogels volgens artikel 3.1, lid 2 van de Wet natuurbescherming beschermd zijn, heeft de Provincie Noord-Brabant geen specifiek beleid opgesteld hoe met rustplaatsen van vogels moet worden omgegaan. Recent is een uitspraak gepubliceerd van de Rechtbank Noord-Nederland dat ingaat op de bescherming van rustplaatsen van vogels, dat in dat geval betrekking had op de bescherming van slaapplaatsen van ganzen (zie ECLI:NL:RBNNE:2021:3180). Naast slaapplaatsen dient er ook rekening te worden gehouden met andere type rustplaatsen, zoals hoogwatervluchtplaatsen, ruiplaatsen en roestplekken (van uilen).

² Voor de definitie van essentieel leefgebied wordt verwezen naar jurisprudentie van 7 juli jongstleden (zie ECLI:NL:RVS:2021:1457), waarin in rechtsoverweging 6 een aantal belangrijke criteria staan wanneer leefgebied moet worden beschouwd als essentieel.

aanwezig zijn. Vooraf maatregelen nemen om te voorkomen dat vogels gaan nestelen of rusten is toegestaan, mits er geen sprake is van aanwezigheid van vogels met jaarrond beschermde nesten.

4.5 Vogels met jaarrond beschermde nesten

Een aantal vogelsoorten genieten extra bescherming doordat hun nesten jaarrond beschermd zijn. Dit betekent dat deze nestlocaties en het bijbehorende essentiële leefgebied ook buiten de broedperiode niet mogen worden beschadigd, vernield, weggenomen of op andere wijze minder geschikt of ongeschikt worden gemaakt (verstoring).

Bureaustudie

Op basis van de verspreidingsgegevens kunnen verschillende vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten in en rondom het projectgebied worden verwacht: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismuis, kerkuil, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief & zwarte wouw.

Veldbezoek

Boomvalk

Boomvalk maakt zelf geen nesten en gebruikt oude kraaien- of eksternesten als broedlocatie, ze broeden vooral in hoge bomen en bosschages. Deze soort is erg verstoringgevoelig en zal niet snel een nest vestigen op locaties waar veel menselijke activiteit plaatsvindt. Tijdens het veldbezoek zijn enkel kraaiachtige-nesten rondom het onderzoeksgebied aangetroffen. Echter is er erg veel verstoring door menselijke activiteit en verkeer aanwezig in het onderzoeksgebied, hierdoor kan de aanwezigheid van boomvalk nesten in het plangebied worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Buizerd

Buizerd broedt het liefste in hoge bomen en vaak tegen de rand van het bos. Buizerd is generalistisch en flexibel, en zou daarom in of rondom de directe omgeving van het projectgebied een nest kunnen bouwen of een ekster of kraaiennest over kunnen nemen. Buizerd maakt in de meeste gevallen gebruik van bestaande nesten die vervolgens verder uitgebouwd worden tot een plat, omvangrijk nest (horst). Nesten van buizerd bevinden zich meestal in oude naald- of loofbomen: een eik, wilg, zwarte els, lariks of grove den. De broedperiode begint in maart met legsels en eindigt in juli wanneer de jongen uitvliegen. In deze periode is de buizerd extra gevoelig voor verstoring.

In het onderzoeksgebied zijn geen horsten aangetroffen, wel zijn er in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied bekende broedlocaties van buizerd. Buizerd gebruikt een netwerk van nesten en elk jaar kan deze gewisseld worden. Echter door de afwezigheid van nesten op het onderzoeksgebied en de aanwezigheid van een broed territorium in de buurt is het zeer onwaarschijnlijk dat een nieuw buizerd paar een broed territorium zal vestigen in het onderzoeksgebied. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Gierzwaluw

Gierzwaluw is van origine een rotswand broedende vogel die kieren en spleten in rotswanden gebruikt als nestlocaties. Echter bieden, in Nederland, juist gebouwen ideale nestgelegenheid voor deze koloniebroeder. Hier kruipen ze onder dakpannen, kieren en gaten in muren of speciale nestkasten. Ze zitten hier dan tussen het dak en een twee (isolatie) laag in. Hierbij is ook een in-, uitvlieg ruimte van belang welke vrij is van obstakels en stijl genoeg om vlucht te nemen. De soort is gewend aan menselijke aanwezigheid maar zal sterke verstoringbronnen zoals harde geluiden bij voorkeur vermijden.

Het dak van het Martha gebouw biedt geen openingen of kieren voor nestgelegenheid voor gierzwaluwen. Bij het hoofdgebouw zijn hier en daar onder lood slabben op het dak mogelijk ruimtes voor gierzwaluwen. Echter is heeft het dak van het hoofdgebouw nog geen extra (isolatie) laag onder de dakpannen zodat er geen holle ruimtes beschikbaar zijn. Hiermee is het dak van het hoofdgebouw ongeschikt voor broedlocaties voor gierzwaluwen. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Grote gele kwikstaart

De grote gele kwikstaart is een soort die voorkomt in een specifiek habitat. De soort is sterk gebonden aan stromend water en heeft daarnaast structuren nodig waar een nest gebouwd kan worden zoals een nis in een muur, bruggen, sluizen of andere waterwerken. Ook worden er nesten aangetroffen tussen boomwortels aan oevers.

Er is stromend water aanwezig in de directe omgeving van het plangebied in de vorm van de Dommel rivier die langs het plangebied afloopt. De Dommel en haar oevers alsook het direct omliggende terrein blijft ongemoeid met de geplande werkzaamheden. Het Martha gebouw en het hoofdgebouw hebben wat kieren en spleten waar een grote gele kwikstaart gebruik van zou kunnen maken. Echter is de afstand van het deze gebouwen en de rivier de Dommel ruim 500 meter. Hiertussen staan nog meerder gebouwen welke ook geschikte plekken hebben. De afstand en het aanbod aan andere verblijfplaatsen maken dat de aanwezigheid van verblijf grote gele kwikstaart in het plangebied kan worden uitgesloten. Aantasting van verblijfplaatsen of essentieel leefgebied van deze soort kan worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Havik

Havik heeft een voorkeur voor het broeden in de kruinen van hoge bomen. Deze bomen zijn vaak naaldbomen. Havik is een soort die erg verstoringgevoelig is. In het plangebied is er veel menselijke activiteit in de vorm van dagbesteding en begeleid wonen van Kentalis en veel verkeer bewegingen. Om deze reden worden nesten van havik niet in het projectgebied zelf verwacht. Aanvullend onderzoek naar nesten van havik is niet noodzakelijk.

Huismus

Huismussen zijn zeer standvastige kolonie broedende vogels. Ze zijn sterk gebonden aan bebouwing voor nestgelegenheid en hebben een specifieke combinatie van elementen nodig binnen het leefgebied om te gedijen. Van groot belang hierbij is nabijheid (binnen enkele meters van nestlocatie en/of foerageergebied) van voldoende schuilgelegenheid in de vorm van altijd groen blijvende heggen en struiken.

Het Martha gebouw en het hoofdgebouw bieden gelegenheid voor huismus om nesten te bouwen. Er zijn meerdere gaten en kieren aan de gevels, zonnewering en dakgoten waar huismussen gebruik van kunnen maken als nestlocatie (Figuren 18 & 19). Daarnaast is de omgeving met veel struweel en zanderige plekken ook geschikt voor huismus. Aanvullend onderzoek is noodzakelijk voor in ieder geval het Martha gebouw. Aanvullend onderzoek

Figuur 18 Voorbeeld van openingen langs de dakgoot waar huismus kan nesten

Figuur 19 voorbeeld van dakgoot en zonnewering aan hoofdgebouw waar huismus gebruik van kan maken

voor het hoofdgebouw is enkel noodzakelijk wanneer de gepland ingreep aantasting tot gevolg heeft van de groenstructuren en daarmee potentieel belangrijk leefgebied.

Kerkuil

Kerkuilen broeden vaak in oude schuren en zolders of ander grote ruimtes in gebouwen, ze worden ook vaak aangetroffen in speciale kerkuilkasten. De soort jaagt boven halfopen tot open cultuurlandschappen, zoals kruidenrijke akkerranden, wegbermen en ruige grasstroken, hierbij jagen ze bijna uitsluitend op muizensoorten. Deze soort is vrij honkvast en kan jaarrond in de buurt van het nest gevonden worden, dit is doorgaans in cultuurlandschappen maar ze kunnen ook worden aangetroffen in bebouwd/stedelijk gebied, zolang er voldoende rust, schuil en voedsel gelegenheid beschikbaar is.

De gebouwen Martha en hoofdgebouw bieden geen openingen groot genoeg voor een kerkuil om naar binnen te kunnen komen. Het landschap in de omgeving van het projectgebied is wel geschikt foerageer- en rustgebied. Echter is er in de nabije omgeving nog veel meer geschikt en beter geschikt foerageergebied aanwezig met een minder intensief beheert karakter. Op basis hiervan kunnen we uitsluiten dat het potentieel foerageergebied op het onderzoeksgebied essentieel zou zijn. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Ooievaar

Ooievaar is een soort die vooral voorkomt in weilanden en uiterwaarden met een hoge waterstand. De soort bouwt grote nesten in bomen, nestpalen, hoogspanningsmasten of op woningen. De nesten zijn door de afmetingen en hoogte in de bomen of palen zeer goed zichtbaar.

Behalve bomen zijn deze aspecten niet aanwezig in of rond het plan gebied. In de bomen die aanwezig zijn, zijn geen nesten aangetroffen. Aanwezigheid van ooievaar nesten kan in het plangebied worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek naar nesten van ooievaar is niet noodzakelijk.

Ransuil

Ransuil komt voor van agrarische gebieden tot open bossen en moerasgebieden. Hij jaagt in open velden of langs wegbermen. Ransuil maakt meestal zelf geen nest maar maakt liever gebruik van een bestaan nest, veelal van zwarte kraaien- of ekster. Ransuil broedt en roest voornamelijk in naaldbomen, daarnaast ook in houtwallen, hagen en ook wel solitaire bomen. Deze soort is sterk verstoringgevoelig en zoekt voor nest gelegenheid rustige plekken die de beste dekking bieden.

In en rondom het plangebied staan een aantal bosschages en naaldbomen die geschikt zouden kunnen zijn voor nestlocatie voor ransuil. Ook direct tegen het Martha gebouw dat gepland staat om gesloopt te worden staan geschikt nestbomen. Aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Roek

Roeken zijn kolonie vogels en broeden in grote kolonies van vaak tientallen broedparen tot zelfs honderden. Deze kolonies broeden in groepen hoge bomen (vaak populieren) met nesten meestal 15 meter of hoger, maar minimaal 7 meter hoog. Roek is een zeer locatie trouwe vogel die een aantal aspecten nodig hebben in de buurt van de kolonie om deze leefomgeving functioneel te houden. Er moet een gevarieerd bomenbestand aanwezig zijn, dit is belangrijk voor de nesten van de kolonie maar ook voor de aanvoer van takken voor nesten, deze worden uitsluitend uit bomen gehaald. Er moet binnen een straal van 1500 meter van de kolonie genoeg oppervlakte vochtig grasland of bouwgrond aanwezig zijn met voldoende voedsel aanbod. Dit is vooral belangrijk tijdens het broed seizoen van maart tot juli.

Er is geen roeken kolonie aanwezig in of in de directe omgeving van het plangebied. Er zijn waarnemingen van enkele roeken gedaan op het natuurgrasland ten noordwesten van het plangebied. Dit grasland is geschikt foerageer habitat voor de soort. In het plangebied zelf is enkel intensief beheerd grasland aanwezig, waarvan het grootste deel ongemoeid zal blijven met de geplande werkzaamheden. Om deze redenen kan de aantasting van nesten of essentieel leefgebied voor roeken uitgesloten worden. Aanvullend onderzoek naar nesten van roek is niet noodzakelijk.

Slechtvalk

Slechtvalken broeden op kliffen en bergwanden. In Nederland ook wel in oude nesten van kraaien en roofvogels, nestkasten, in open boerenland nesten ze in hoogspanningsmasten. In stedelijk gebied worden ze ook wel aangetroffen op wolkenkrabbers of andere hoge gebouwen. Van belang hierbij is dat de locatie van het nest vrijwel onverstoorde is. Slechtvalken zijn territoriaal en jagen tot wel 3 km ver van het nest af. Ook komen ze vaak terug naar hetzelfde nest als het jaar daarvoor.

Hoge elementen zoals telefoon masten, flatgebouwen of onverstoorde hoge bomen zijn niet aanwezig in of rond het plangebied. Aanwezigheid van slechtvalk kan worden uitgesloten, geen aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Sperwer

Sperwer bouwt ieder jaar een nieuw nest en is minder gevoelig voor verstoring dan de meeste roofvogelsoorten. Deze nesten worden doorgaans in dicht bos of struweel gebouwd. Langs de randen van het projectgebied is dicht struweel aanwezig. Vanwege dit opportunistische nestgedrag, de geschiktheid van het projectgebied als nestlocatie en het feit dat sperwer ieder jaar een nieuw nest bouwt, kunnen nesten van sperwer niet in en rondom het projectgebied worden uitgesloten. Direct bosschages rondom het Martha gebouw wat gepland staat op gesloopt te worden zou een geschikte nestlocaties kunnen zijn voor Sperwer (Figuur 20). De verstoring van een sloop en mogelijke aantasting van deze groenstructuren maakt dat aanvullend onderzoek naar sperwer noodzakelijk is.

Steenuil

Nesten van steenuil zijn veelal te vinden in holtes van knoestige bomen zoals de knotwilg, of op erven van boerderijen of vrijstaande huizen ook nesten ze regelmatig in speciale nestkasten. Steenuilen gebruiken veelal weilanden en open terreinen als foerageer gebied. Het is een honkvaste vogel die doorgaans het gehele jaar in de nabijheid van de broedplaats verblijven. De broedtijd loopt tot half juni maar de jongen blijven nog afhankelijk van de ouders tot in augustus. Steenuil is een soort die vrij gevoelig is voor verstoring in de broed periode.

De gebouwen hebben geen geschikte plekken voor steenuil om als nestlocatie te gebruiken. Het landschap in het onderzoeksgebied is geschikt als foerageer habitat voor steenuil met de open grasvelden en vegetatie structuren. Echter is er in de nabije omgeving veel meer geschikt foerageergebied aanwezig met een minder intensief beheert karakter. Op basis hiervan kunnen we uitsluiten dat het potentieel foerageergebied op het onderzoeksgebied essentieel zou zijn. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Wespendief

Wespendief is een soort die weinig voorkomt in Nederland en een schuw karakter vertoont. Wespendief nestelt graag in grote bospercelen. Vanwege het schuwe, verstoringgevoelige karakter en veel verstoring van verkeer en menselijke activiteit, wordt de aanwezigheid van nesten van wespendief in en rondom het projectgebied uitgesloten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Zwarte wouw

Zwarte wouw is in een verscheidenheid aan landschappen aan te treffen, maar wordt vooral langs waterrijke, halfopen gebieden aangetroffen, zoals rivierdalen met oobossen en moerasgebieden. Zwarte wouw broedt ook vaak dichtbij water. Zwarte wouw is een zeer zeldzame soort, die vooral als doortrekker in Nederland voorkomt. Er worden jaarlijks slechts enkele broedparen van zwarte wouw in Nederland aangetroffen. Op basis van verspreiding van bekende nestlocaties, en verstoringgevoeligheid wordt aanwezigheid van nesten van zwarte wouw in en rondom het projectgebied uitgesloten. Aanvullend onderzoek naar nesten van zwarte wouw is niet noodzakelijk.

Conclusie

Verschillende nesten of essentieel leefgebied van vogelsoorten met jaarrond beschermde kunnen worden verwacht (huismus, ransuil en sperwer) in en rondom het projectgebied. In de buurt van het onderzoeksgebied

is ook mogelijk essentieel leefgebied van deze soorten aanwezig. Aanvullend onderzoek naar deze soorten is noodzakelijk.

4.6 Categorie 5 vogelsoorten

Een categorie 5 vogelsoort is een soort die meer flexibiliteit heeft met het kiezen van een broedplaats dan een jaarrond beschermde soort (zie paragraaf 4.5). Het zijn echter soorten die vaak honkvast zijn en terugkeren naar de plaats of directe omgeving waar ze het jaar daarvoor gebroed hebben. Om deze reden kunnen categorie 5 soorten wel jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende ecologische feiten en omstandigheden dit rechtvaardigen. In die gevallen zijn extra maatregelen en/of onderzoeken noodzakelijk.

Bureaustudie

Een groot aantal categorie 5 soorten komt voor in de regio, zoals ekster, koolmees en pimpelmees, boomkruiper, zwarte specht en boomklever.

Veldbezoek

Enkele bomen in het projectgebied bevatten holten die geschikt zijn voor categorie 5 soorten om in te broeden. Er zijn echter in de directe omgeving van het projectgebied voldoende alternatieve broedmogelijkheden en foerageergebieden beschikbaar. De te verwachten soorten komen verder redelijk algemeen voor in de regio rondom het projectgebied. Hierdoor zijn er geen redenen om de impact van de geplande werkzaamheden in relatie tot het voorkomen van deze vogels als ecologisch zwaarwegend te rekenen.

Conclusie

Categorie 5 soorten kunnen niet worden uitgesloten. Deze soorten komen allen algemeen voor in de regio van het projectgebied. Ook biedt de ruime omgeving voldoende alternatieve broedgelegenheden voor de meeste van deze vogelsoorten. Aanvullend onderzoek naar categorie 5 vogelsoorten is niet noodzakelijk.

4.7 Amfibieën

Bureaustudie

In de provincie Noord-Brabant zijn veel nationaal beschermde amfibieën die in het plangebied zijn te verwachten, zoals bijvoorbeeld bruine kikker en kleine watersalamander, vrijgesteld. Voor deze soorten geldt echter wel de zorgplicht. In de omgeving van het plangebied zijn verschillende beschermde amfibieënsoorten aangetroffen, namelijk: Alpenwatersalamander, boomkikker, heikikker, kamsalamander, poelkikker en rugstreeppad.

Veldbezoek

Alpenwatersalamander

Alpenwatersalamander verblijft buiten het voortplantingsseizoen op land. De soort is niet kieskeurig wat betreft voortplantingsbiotoop, zolang het water niet stromend of rijk aan vis is. Alpenwatersalamander heeft voorkeur voor loofbos, heggen en struwelen op zandige leemgronden als landhabitat. Hierbij hebben ze graag dat er stobben of andere vormen van dood hout aanwezig is.

De wateren rondom het plangebied blijven ongemoeid met de geplande werkzaamheden, maar zijn echter wel geschikt als voortplantingswater. Het struweel met strooisel laag rondom de gebouwen is mogelijk geschikt land-winterhabitat voor deze soort. In de directe omgeving van het aanwezige water is deze locatie ook een van de weinige die geschikt landhabitat biedt door de aanwezigheid van struweel, strooisel en stobben. Als het water in de omgeving gebruikt wordt als voortplantingswater is het struweel achter de gebouwen aan te wijzen als essentieel landhabitat. Aanvullend onderzoek naar de aanwezigheid van voortplantingshabitat van Alpenwatersalamander is noodzakelijk.

Boomkikker

Boomkikker prefereert voor zijn landhabitat met name bos en struweel en stelt hoge eisen aan zijn leefgebied. Van belang zijn met name zonnige zoom- en mantelvegetaties, vegetaties van meerjarige kruiden en

braamstruwelen. De voortplantingsbiotoop bestaat uit visvrije, zonnige en matig voedselrijke wateren met een goed ontwikkelde oever- en watervegetatie. Tijdens de voortplantingsperiode leven boomkikkers overdag op oevervegetatie of aangrenzend struweel. Vanwege het ontbreken van geschikt landhabitat in de vorm van goed ontwikkelde zoom- en mantelvegetaties en het intensieve karakter van het projectgebied zonder enige ruigte, kan boomkikker in het projectgebied worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Heikikker

Heikikker komt voor in verschillende landschapstypen met een duidelijke voorkeur voor hoogveen, heide, laagveen, halfnatuurlijk landschap en bos & struweel. Hierbij zijn het venbewoners bij uitstek, maar worden ook aangetroffen in andere kleine geïsoleerde wateren en sloten. Qua voortplantingswateren is deze soort gebonden aan ondiepe, stilstaande, ietwat zure (niet minder dan pH 4,5) wateren met weelderige oevervegetatie, in de landschapstypen die hierboven beschreven staan. Vaak wordt de ei-afzet gedaan bovenop watervegetatie, dit gebeurt bij uitstek op vlotgras. Het is een zeer verstoringsgevoelige soort die gebieden met veel menselijke invloed of aanwezigheid zal vermijden.

Er zijn sloten en andere waterpartijen aanwezig in de omgeving van het plangebied. Echter is hierbij geen weelderige oevervegetatie aanwezig omdat de oevers hiervan intensief beheerd worden. Daarnaast is er veel menselijke activiteit in en rond het plangebied en wordt het aanwezige groen intensief beheerd. Dit alles maakt dat aanwezigheid van heikikker kan worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Kamsalamander

Kamsalamander wordt aangetroffen in bosrijk landschap, met houtwallen of struweel in de directe omgeving van het voortplantingswater. De voortplantingsbiotoop bestaat voornamelijk uit matig voedselrijke tot voedselrijke, stilstaande wateren met een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. Het water mag niet geheel beschaduwd zijn en moet permanent water bevatten.

De wateren rondom het plangebied blijven ongemoeid met de geplande werkzaamheden, maar zijn echter wel geschikt als voortplantingswater. Het struweel met strooisel laag rondom de gebouwen is mogelijk geschikt landwinterhabitat voor deze soort. In de directe omgeving van het aanwezige water is deze locatie ook een van de weinige die geschikt landhabitat biedt door de aanwezigheid van struweel, strooisel en stobben. Als het water in de omgeving gebruikt wordt als voortplantingswater is het struweel achter de gebouwen aan te wijzen als essentieel landhabitat. Aanvullend onderzoek naar de aanwezigheid van voortplantingshabitat van kamsalamander is noodzakelijk.

Poelkikker

Poelkikker is op de hogere zandgronden vooral een soort van vennen en poelen in bos- en heidegebieden. De soort kan zich echter ook voortplanten in sloten. Ze hebben voorkeur voor ondiep water met veel vegetatie in de vorm van drijvende waterplanten en wat oevervegetatie. Het landhabitat bestaat uit een mix van droge en vochtige gebieden. Voor het overwinteringshabitat is de aanwezigheid van dood plant materiaal noodzakelijk zoals bladeren, stobben en takken. Dit is doorgaans binnen tientallen meters van het voortplantingswater te vinden.

De wateren rondom het plangebied blijven ongemoeid met de geplande werkzaamheden, maar zijn echter wel geschikt als voortplantingswater. Het struweel met strooisel laag rondom de gebouwen is mogelijk geschikt landwinterhabitat voor deze soort. In de directe omgeving van het aanwezige water is deze locatie ook een van de weinige die geschikt landhabitat biedt door de aanwezigheid van struweel, strooisel en stobben. Als het water in de omgeving gebruikt wordt als voortplantingswater is het struweel achter de gebouwen aan te wijzen als essentieel landhabitat. Aanvullend onderzoek naar de aanwezigheid van voortplantingshabitat van poelkikker is noodzakelijk.

Rugstreeppad

Rugstreeppad is afhankelijk van ondiepe poelen, die snel opwarmen. Het voortplantingsseizoen is zeer lang en sterk afhankelijk van weersomstandigheden. De voortplantingsstrategie van rugstreeppad berust op om deze spontane ondiepe poelen te koloniseren. Als landhabitat bewoond deze soort zanderige terreinen zoals duinen

en uiterwaarde van grote rivieren, ze worden ook wel aangetroffen op heidevelden en akkers. Dergelijk voortplanting- en landhabitat in een pioniersstadium is niet aanwezig in het project gebied. Geen aanvullend onderzoek nodig.

Conclusie

De aantasting van essentieel landhabitat van alpenwatersalamander, kamsalamander en poelkikker kan niet op voorhand worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek naar deze soorten is noodzakelijk.

4.8 Reptielen

Bureau studie

Uit de verspreidingsgegevens blijkt dat er verschillende reptielensoorten in en rondom het projectgebied verwacht kunnen worden, namelijk: hazelworm, levendbarende hagedis & muurhagedis.

Veldbezoek

Hazelworm

Hazelworm heeft sterke binding met gebieden waar dood hout en veel dichte vegetatie te vinden is. Ze zijn vochtminnend en worden voornamelijk waargenomen in bos- en heidegebieden. Hazelwormen voeden zich voornamelijk op naaktslakken en regenwormen en zijn daarmee afhankelijk van gebieden waar deze prooien voldoende voorkomen. De soort komt voor in open bossen, bosranden, heide, houtwallen, struwelen, spoor- en wegbermen, kalkgraslanden, vestingwerken, steenhopen, ruderaal plaatsen en tuinen.

De dichtstbijzijnde populatie hazelwormen zitten in het natuurgebied De Geelders, zo'n 5 kilometer ten zuiden van het plangebied. Tussen De Geelders en het plangebied ligt ook nog de rivier de Dommel wat een harde fysieke grens is. Daarnaast zijn er in en rondom het plangebied geen bos- en heidegebieden aanwezig. In het projectgebied zelf liggen een intensief beheert grasveld. Achter het technische dienst gebouw en de loods ligt een stuk struweel wat grotendeels gerooid is, hier liggen echter nog wel veel stobben. Dit stuk struweel is omgeven door bestrating waar veel verkeer door komt en in de omgeving is veel menselijke activiteit. Dit maakt dat het projectgebied geen geschikt habitat is voor hazelworm. Door deze redenen kan de aanwezigheid van hazelworm in het plangebied uitgesloten worden, geen aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Levendbarende hagedis

Levendbarende hagedis is een vochtminnende soort. De soort verkiest vochtige heide- en veengebieden met dopheide, pijpenstrootje en beenbreek en met opslag van berk en grove den. De soort komt ook voor in drogere biotopen zoals struikheidevelden, duinen, open plekken in bossen en heischrale graslanden. Ook in structuurrijke weg- en spoorbermen of in ruigtes kan je soms levendbarende hagedissen aantreffen.

De dichtstbijzijnde populatie levendbarende hagedissen zitten in het natuurgebied De Geelders, zo'n 5 kilometer ten zuiden van het plangebied. Tussen De Geelders en het plangebied ligt ook nog de rivier de Dommel wat een harde fysieke grens is. Daarnaast zijn er in en rondom het plangebied geen bos- heidegebieden aanwezig. Achter het technische dienst gebouw en de loods ligt een stuk struweel wat grotendeels gerooid is, hier liggen echter nog wel veel stobben. Dit stuk struweel is omgeven door bestrating waar veel verkeer door komt en in de omgeving is veel menselijke activiteit. Dit maakt dat het projectgebied geen geschikt habitat is voor hazelworm. Door deze redenen kan de aanwezigheid van hazelworm in het plangebied uitgesloten worden, geen aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Muurhagedis

Muurhagedis is een warmteminnende soort. De soort kwam in Nederland oorspronkelijk voor op warme, stenige plekken, zoals rotswanden. Met de bouw van stadsmuren kreeg de soort ook de gelegenheid om zich op muren te vestigen en nog recenter kwamen daar spoortrajecten bij. De dichtstbijzijnde populatie muurhagedissen is op ongeveer 10 kilometer afstand in Heeswijk, dit is naar alle waarschijnlijkheid een uitgezette populatie aangezien de enige bekende natuurlijke populatie in zuid Limburg ligt. Tussen deze populatie en het plangebied zit de Zuid-Willemsvaart en de rivier de Dommel wat beide harde fysieke grenzen zijn dat deze soort niet gemakkelijk kan overbruggen. Daarnaast zijn de elementen die muurhagedissen graag hebben zoals stenige warme ruime

terreinen niet aanwezig in het plangebied of de nabije omgeving. Om deze redenen kan de aanwezigheid van deze soort in het plangebied uitgesloten worden. Geen aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Conclusie

Aanvullend onderzoek naar hazelworm, levendbarende hagedis en muurhagedis is niet noodzakelijk.

4.9 Vissen

Bureaustudie

Uit de verspreidingsgegevens blijkt dat er in de omgeving van het projectgebied zowel historisch als recent waarnemingen zijn van grote modderkruiper en kwabaal.

Veldbezoek

Grote modderkruiper

Grote modderkruiper heeft voorkeur voor ondiepe wateren waar een dikke modderlaag in de vinden is, van groot belang hierbij is een uitbundige watervegetatie groei. Ze planten zich voort in warmere en de ondiepere delen van het water waar ze in leven waar een structuur van (dode) vegetatie aanwezig is. Habitat waar grote modderkruiper zich in kan voortplanten is en in de buurt van het plangebied aanwezig in de vorm van sloten en poelen. Echter laten de geplande werkzaamheden deze wateren onaangetast. Hierdoor kan aantasting van potentieel aanwezige voortplantingswateren van deze soort uitgesloten worden. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Kwabaal

Kwabaal komt zeer zeldzaam voor in Nederland, met name in Overijssel en Noord-Brabant. Het is de enige zoetwatervis uit de familie van de kabeljauwen. De soort komt voor in rivieren, beken, meren en soms in estuaria op plaatsen met koel en zuurstofrijk water. Kwabaal is nachtactief, overdag verschuilen de dieren zich in oeverholten of tussen stenen. Voor een succesvolle voortplanting zijn lage watertemperaturen van rond de 4°C van belang. Het paaisubstraat in meren bestaat vaak uit ondiep, nabij de oever gelegen grove kiezel-, grind- of zandbodems. Soms vindt paai in meren plaats in de diepe delen. De paaigronden van rivier gebonden populaties liggen in zijstroom met lage stroomsnelheden.

De Dommel die in de buurt van het plangebied loopt met de zijstroom daarvan is geschikt habitat en voortplantingswater voor kwabaal. Echter laten de geplande werkzaamheden deze wateren ongemoeid en daardoor kan negatief effect op deze soort uitgesloten worden. Geen aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Conclusie

De aanwezigheid van grote modderkruiper en kwabaal kan niet in de buurt van het projectgebied worden uitgesloten. Echter door de aard van de geplande werkzaamheden kan negatief effect op deze soorten uitgesloten worden. Geen aanvullend onderzoek noodzakelijk.

4.10 Insecten en overige ongewervelden

Bureaustudie

Volgens de verspreidingsgegevens komen er verschillende beschermde insectensoorten voor in de omgeving van het projectgebied, namelijk: beekrombout, bosbeekjuffer, grote vos, grote weerschijnvlinder, iepenpage, kleine ijsvogelvlinder, pimperlblauwtje, gevlekte wintsnuitlibel, kempense heidelibel, sierlijke witsnuitlibel, teunisbloempijlstaart en vermiljoenkever.

Veldbezoek

Beekrombout

De beekrombout wordt in uiteenlopende typen stromende wateren aangetroffen. De soort wordt meestal met traag stromende laagland, beken geassocieerd. Dat deze beken vaak genormaliseerd zijn hoeft geen belemmering te vormen. Belangrijk is de aanwezigheid van zuurstofrijk water en onbegroeide zandige substraten en niet te rijk zijn aan nitraten en fosfaten. Omdat dergelijke wateren niet in het plangebied aanwezig zijn kan de

aanwezigheid van voortplantingswater voor deze soort uitgesloten worden. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Grote vos, iepenpage, grote weerschijnvlinder, kleine ijsvogelvlinder

Bovengenoemde soorten nemen de afgelopen jaren sterk toe. Binnen het plangebied zijn de waardplanten (wilde kamperfoelie, boswilg, ruwe iep) van deze soorten niet aangetroffen. In de omgeving van het plangebied zijn natuurlijke ruige graslanden met bosschages aanwezig. Aanwezigheid van de waardplanten in deze gebieden is niet uit te sluiten. Daarmee is de aanwezigheid van deze soorten ook niet uit te sluiten in en rondom het plangebied.

Bij de geplande werkzaamheden zullen grondwerkzaamheden in een deel van het plangebied uitgevoerd worden. In het struweel wat daarbij aangetast wordt zijn geen waardplanten aangetroffen. Hierdoor kan de aantasting van voortplantingsgebied van deze soorten worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek niet noodzakelijk.

Pimpernelblauwtje

Deze soort heeft zeer specifieke omstandigheden nodig om zich voort te planten. Ze hebben zowel de aanwezigheid van de waardplant, grote pimpernel, als de waardmier, moerassteekmier, nodig. De eitjes worden op de waardplant afgezet en deze dient binnen enkele meters van een moerassteekmier nest te zijn. De rups van pimpernelblauwtje laat zich na enkele weken op de grond vallen waar deze wacht tot die wordt meegenomen door de waardmier naar het nest daarvan. In dit nest overwintert en verpopt de rups van pimpernelblauwtje zich. Het habitat waar deze soort met zijn waardsoorten voorkomt is moerassige graslanden. De vlinder van de soort is zeer mobiel zodat deze geschikt voortplantingsgebied kan vinden.

In het plangebied zijn geen moerassige graslanden aanwezig, ook is de waardplant en waardmier niet aangetroffen. Daarmee kan de aanwezigheid van voortplantingsgebied voor pimpernelblauwtje in het plangebied worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Bosbeekjuffer

Deze soort beperkt zich uitsluitend tot bosbeken in voornamelijk loofbossen. Dergelijk habitat is niet aanwezig in het plangebied. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Gevlekte witsnuitlibel

Gevlekte witsnuitlibellen zijn te vinden bij verlandingszones van laagveenmoerassen. Daarnaast kunnen ze voorkomen in bosplassen en verlandingszones van hoogveen- en heidevennen op de hoge zandgronden en randzones van hoogveen. Dit habitatype is niet in het plangebied aanwezig. De aanwezigheid van voortplantingswater van gevlekte witsnuitlibel kan worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Kempense heidelibel

Deze soort is voor de voortplanting afhankelijk van snel opwarmende vrij voedselarme wateren die stilstaande zijn of langzaam stromend zijn. Een moerassige vegetatie en bodem is hierbij van belang. Dergelijk habitat is niet aanwezig binnen het plangebied. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Sierlijke witsnuitlibel

Deze soort heeft stilstaande wateren met beschutte oevers en een weelderige bodem vegetatie nodig als leefgebied en voortplantingsgebied. Dergelijke wateren zijn niet aanwezig in het plangebied. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Teunisbloempijlstaart

Ook deze soort is bezig met een sterke opmars in ons land. Deze soort maakt gebruik van verschillende soorten planten als waardplant, de belangrijkste zijn: (harig) wilgenroosje, grote kattenstaart meerdere soorten teunisbloemen en basterdwederik. Deze planten zijn niet aangetroffen in het onderzoeksgebied, waardoor

voortplantingsgebied van teunisbloempijlstaart kan worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Vermiljoenkever

Deze soort leeft zowel in de larve fase als adulte fase onder de schors van recent afgestorven bomen. De soort boom maakt hier weinig uit, wel hebben ze een voorkeur voor oudere afgestorven bomen vanaf een dikte van ca. 70 cm doorsnede. Ze komen uitsluitend voor natte bostypes zoals elzenbroekbossen. In het plangebied zijn geen recent afgestorven bomen aanwezig die aangetast worden door de werkzaamheden. Negatieve effecten op de vermiljoenkever kan worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Conclusie

Van de bovengenoemde ongewervelden soorten is er geen geschikt voortplantingshabitat aanwezig binnen het onderzoeksgebied. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

5 Conclusies + aanbevelingen

5.1 Conclusies

Te verwachten soorten in invloedssfeer

Flora

In het projectgebied kan de aanwezigheid van beschermde plantensoorten worden uitgesloten. Geen aanvullend onderzoek nodig.

Vleermuizen

Verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten kunnen niet in het projectgebied worden uitgesloten. Omdat bij alle gebouwen in het projectgebied werkzaamheden gepland staan die deze verblijfplaatsen kunnen aantasten is aanvullend onderzoek noodzakelijk voor gebouw bewonende vleermuissoorten.

Het is nog onduidelijk welke groen structuren en de aanwezige bomen aangetast worden door de geplande ingreep. Wanneer de geplande werkzaamheden resulteren in het rooien van de grote bomen met holtes en het parkachtige terrein met omliggende bosschages verwijderd gaan worden zal aanvullend onderzoek naar foerageergebieden en verblijfplaatsen in bomen noodzakelijk zijn. Worden deze niet aangetast is aanvullende onderzoek niet noodzakelijk. Aanwezige lijnvormige elementen in de buurt van het onderzoeksgebied blijven voldoende beschikbaar met de geplande werkzaamheden, aanvullend onderzoek hiernaar is dan ook niet noodzakelijk.

Grondgebonden zoogdieren

De aanwezigheid van vaste rust- en voortplantingsplaatsen en essentieel leefgebied van boommarter, bunzing, hermelijn, wezel en steenmarter kan niet in het projectgebied worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek naar deze soorten is noodzakelijk. Aanvullend onderzoek naar eekhoorn is enkel noodzakelijk wanneer de groen structuren in het onderzoeksgebied worden aangetast.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Verschillende nesten of essentieel leefgebied van vogelsoorten met jaarrond beschermde kunnen worden verwacht (huismus, ransuil en sperwer) in en rondom het projectgebied. In de buurt van het onderzoeksgebied is ook mogelijk essentieel leefgebied van deze soorten aanwezig. Aanvullend onderzoek naar deze soorten is noodzakelijk.

Amfibieën

De aanwezigheid van essentieel landhabitat van alpenwatersalamander, kamsalamander en poelkikker kan niet op voorhand worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek naar deze soorten is noodzakelijk.

Reptielen

Het voorkomen van reptielen soort kan worden uitgesloten door de ongeschiktheid van het plangebied. Alsook door de afstand tussen het plangebied en de dichtstbijzijnde populaties waarbij er fysieke barrières verspreiding richting het plangebied voorkomen. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Vissen

Voortplantingswateren van vissen is niet aanwezig in het plangebied. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Insecten en overige ongewervelden

Van de beschermde ongewervelden soorten is er geen geschikt voortplantingshabitat aanwezig binnen het onderzoeksgebied. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Aanvullend onderzoek per soortgroep als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden

Verstoring en aantasting door sloop gebouw en bomenkap	Periode onderzoek
Gebouwbewonende vleermuizen	- April t/m oktober 2024
Marterachtigen (Bunzing, hermelijn, wezel, boommarter en steenmarter)	- april t/m september 2024 - Of, oktober t/m maart 2023-24' met grotere onderzoeksinspanning
Eekhoorn	- December 2023 t/m augustus 2024
Jaarrond beschermde nesten broedvogels (huismus, ransuil en sperwer)	- Februari t/m juli 2024
Amfibieën (alpenwatersalamander, kamsalamander en poelkikker)	- Maart t/m augustus 2024

Ontheffing

Wanneer na onderzoek blijkt dat een verblijfplaats of essentieel leefgebied van beschermde soorten aanwezig is en er overtredingen van verbodsbepalingen genoemd in de Wet natuurbescherming voorzien worden, is het aanvragen van een ontheffing bij Provincie Noord Brabant noodzakelijk. Het is mogelijk dat mitigerende of compenserende maatregelen nodig zijn om overtreding te voorkomen of effecten te beperken of ongedaan te maken.

5.2 Aanbevelingen

Ecologisch werkprotocol

Het wordt aanbevolen een ecologisch werkprotocol op te stellen om de details van te nemen mitigerende of compenserende maatregelen uit te werken. Het protocol is tevens een belangrijke richtlijn voor de uitvoering van de voorgenomen ingreep. Daarnaast dient het zorg te dragen voor een goede implementatie van de voorwaarden van een eventuele ontheffing en om voldoende zorgvuldig te werken conform de eisen van de zorgplicht. Het werkprotocol is een document waarin beschreven staat waar en wanneer welke werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden en onder welke voorwaarden. Tevens wordt er aangegeven welke maatregelen uitgevoerd dienen te worden.

Algemeen voorkomende broedvogels zijn niet uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk, maar er wordt geadviseerd deze groep dieren mee te nemen in het ecologisch werkprotocol waarin wordt uitgewerkt hoe om te gaan met broedende vogels en welke maatregelen bijvoorbeeld voorafgaand aan het broedseizoen kunnen worden genomen. Dit is vooral van belang als er bomen verwijderd worden bij het parkeer terrein waar grond en grondwater sanering gepland staat.

Overige aanbevelingen

Omdat het plangebied tegen het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en het Natuur Netwerk Brabant (NNB) ligt wordt er aangeraden om een voortoets te laten doen om indirecte gevolgen van de geplande werkzaamheden op dit gebied te inventariseren.

Literatuur

- BIJ12 (2017a). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2017b). Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2017c). Kennisdocument Heikikker. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2017d). Kennisdocument Huismus. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2017e). Kennisdocument Rosse vleermuis. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2017f). Kennisdocument Ruige dwergvleermuis. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2017g). Kennisdocument Buizerd. BIJ12, Utrecht.
- Broekhuizen, S., Spoelstra, K et.al. 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Naturalis Biodiversity Center, Leiden. EIS Kenniscentrum. Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- Creemers R.C.M. & van Delft J.J.C.W. (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland, - Nederlandse fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European invertebrate Survey - Nederland, Leiden
- Dietz C., O. von Helversen & D. Nill, 2011. Vleermuizen 'Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Vertaling en bewerking P.H.C. Lina. De Fontein/Tirion Uitgevers B.V., Utrecht
- Netwerk Groene Bureaus (2017). Soorteninventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming. [pdf-document]. Versie juli 2017
- Ministerie van Economische Zaken, 2016. Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen, Lees hier wat de Wet natuurbescherming daarover regelt. Versie 1.3.
- Thomaes A & Marchand S (2019). Habitatrichtlijnsoort Vermiljoenkever (*Cucujus cinnaberinus*) als nieuwe soort in Vlaanderen. Rapporten van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek 2019 (3). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Soortinformatie:

<http://zoogdiervereniging.nl/>
<http://ravon.nl/>
<http://vlindernet.nl/>
<http://libellennet.nl/>
<http://sovon.nl/>

Waarnemingen:

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) & www.verspreidingsatlas.nl/

Bijlage 1 Wetgeving

Wet natuurbescherming

Vanaf 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. De Wet natuurbescherming vervangt drie wetten, namelijk de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet. De bevoegdheid ligt grotendeels bij de provincies. Zij zijn verantwoordelijk voor de toetsing van werkzaamheden en activiteiten bij bijvoorbeeld Natura 2000-gebieden (de gebiedsbeschermingsbepalingen) en dier- en plantensoorten (de soortenbeschermingsbepalingen). Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid blijft het Rijk bevoegd gezag.

De Wet natuurbescherming is onder te verdelen in 3 onderdelen: de bescherming van Natura 2000-gebieden, de bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden.

Bescherming van Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden in Nederland zijn onderdeel van een Europees netwerk aan natuurgebieden waar belangrijke flora en fauna duurzaam beschermd worden. Al deze gebieden zijn belangrijk om de Europese biodiversiteit te waarborgen. De in Nederland aangewezen Natura 2000-gebieden worden beschermd onder de Wet natuurbescherming, voorheen de Natuurbeschermingswet 1998. In Nederland zijn er ruim 160 natuurgebieden aangewezen als Natura 2000-gebieden. Voor ieder Natura 2000-gebied zijn er een instandhoudingsdoelstellingen opgesteld voor specifieke habitattypen en fauna in het aanwijzingsbesluit. De instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd in termen van behoud/uitbreiding van de omvang van het habitatype of leefgebied en behoud/verbetering van de kwaliteit van het habitatype of het leefgebied. Bij vogels is vaak ook een doelaantal opgenomen voor het aantal broedparen of aantal vogels (bij overwinterende soorten). Dit aantal zegt ook vooral iets over de benodigde draagkracht van het Natura 2000-gebied. Bij soorten is vaak ook een doelstelling voor de populatie opgenomen, in termen van behoud of uitbreiding. In het Natura 2000-beheerplan worden de instandhoudingsdoelen in ruimte en tijd uitgewerkt.

Zodra een gebied is aangewezen, dient voor alle projecten die het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar kunnen brengen (een significant negatief effect) een vergunning te worden aangevraagd. Dit geldt niet alleen voor ingrepen binnen deze beschermde gebieden, maar ook voor ingrepen daarbuiten als deze een (negatief) effect hebben op de instandhoudingsdoelen. Een vergunning moet worden aangevraagd bij de provincie of het Rijk (RVO). Bij een omgevingsvergunning kan de aanvraag worden aangehaakt voor beschermde gebieden, dan is de gemeente veelal het bevoegd gezag.

Bescherming van soorten

Er zijn in de basis van de Wet natuurbescherming 3 soortenbeschermingsregimes van toepassing:

- vogelsoorten van de Vogelrichtlijn (paragraaf 3.1 Wnb),
- strikt beschermde soorten conform de Habitatrichtlijn bijlage IV, Conventie van Bern bijlage I en II en de Conventie van Bonn bijlage I (paragraaf 3.2 Wnb), en
- de andere beschermde soorten, genoemd in bijlage A en B van de wet (paragraaf 3.3 Wnb).

De beschermingsregimes en bijbehorende verbodsbepalingen zijn hieronder nader toegelicht.

Beschermingsregime Vogelrichtlijn

Hieronder vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn. Handelingen die de wet verbiedt zijn:

- Artikel 3.1 lid 1: Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen;
- Artikel 3.1 lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, beschadigen of nesten van vogels weg te nemen;

- Artikel 3.1 lid 3: Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben;
- Artikel 3.1 lid 4 en lid 5: het is verboden vogels opzettelijk te verstoren, tenzij de verstoring niet wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

De verbodsbepalingen met betrekking tot nesten en rustplaatsen hebben in de regel alleen betrekking op nesten en rustplaatsen die in gebruik zijn. Onder de bescherming van deze plaatsen worden ook de essentiële onderdelen van het leefgebied verstaan die nodig zijn om het nest of rustplaats ecologisch gezien te laten functioneren. De verbodsbepalingen gelden niet als de nesten en rustplaatsen niet meer in gebruik zijn. Voor enkele soorten die ieder jaar terug keren naar hetzelfde nest of van het nest afhankelijk zijn geldt dat deze jaarrond beschermd zijn.

Onder bepaalde voorwaarden mogen de verboden handelingen wel uitgevoerd worden. Er is dan een ontheffing of vrijstelling nodig. Er zijn vrijstellingen vastgesteld per provinciale verordening of ministeriële regeling. Daarnaast geldt er een vrijstelling als aantoonbaar wordt gewerkt conform een toepasbare en een door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Gelden er geen vrijstellingen, dan is een ontheffing nodig om verbodsbepalingen te mogen overtreden. Een ontheffing kan bij de provincie of het Rijk worden aangevraagd, afhankelijk van het gezag dat bevoegd is voor ontheffingverlening voor de handeling (het Rijk alleen voor 'interprovinciale handelingen', zoals handelingen door Rijkswaterstaat, Defensie of handelingen aan hoofd(spoor)wegen). Een ontheffing kan verkregen worden als er wordt voldaan aan de volgende criteria (art. 3.3, lid 4 Wnb):

- a. er geen andere bevredigende oplossing is;
- b. er een geldig belang is:
 - in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
 - in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
 - ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
 - ter bescherming van flora of fauna;
 - voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt, of
 - om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan;
- c. en als de handelingen niet leiden tot een verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort.

Beschermingsregime Habitatrichtlijn

Soorten die staan in de Habitatrichtlijn bijlage IV, het Verdrag van Bern bijlage I en II en bijlage I van het Verdrag van Bonn. Handelingen die de wet verbiedt zijn:

- Artikel 3.5 lid 1: Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
- Artikel 3.5 lid 2: Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren;
- Artikel 3.5 lid 3: Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen;
- Artikel 3.5 lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
- Artikel 3.5 lid 5: Het is verboden plantensoorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Belangrijke noot is dat onder de bescherming van voortplantings- en rustplaatsen ook de essentiële onderdelen van het leefgebied worden verstaan die nodig zijn om deze ecologisch gezien te laten functioneren.

Onder bepaalde voorwaarden mogen de verboden handelingen wel uitgevoerd worden. Er is dan een ontheffing of vrijstelling nodig. Er zijn vrijstellingen vastgesteld per provinciale verordening of ministeriële regeling. Daarnaast geldt er een vrijstelling als aantoonbaar wordt gewerkt conform een toepasbare en een door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Gelden er geen vrijstellingen, dan is een ontheffing nodig om verbodsbepalingen te mogen overtreden. Een ontheffing kan bij de provincie of het Rijk worden aangevraagd, afhankelijk van het gezag dat bevoegd is voor ontheffingverlening voor de handeling (het Rijk alleen voor 'interprovinciale handelingen', zoals handelingen door Rijkswaterstaat, Defensie of handelingen aan hoofd(spoor)wegen). Een ontheffing kan verkregen worden als er wordt voldaan aan de volgende criteria (art. 3.8, lid 5 Wnb):

- a. er geen andere bevredigende oplossing is;
- b. er een geldig belang is:
 - in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herinstructie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
 - om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
- c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Beschermingsregime andere beschermde soorten

Dit zijn de soorten die genoemd worden in de bijlage van Wet natuurbescherming. Onder dit beschermingsregime is het verboden om:

- Artikel 3.10 lid 1, onderdeel a: in het wild levende dieren opzettelijk te doden of te vangen;
- Artikel 3.10 lid 1, onderdeel b: Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen;
- Artikel 3.10 lid 1c: vaatplanten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Voor deze soorten gelden in principe dezelfde vrijstellings- en ontheffingscriteria als bij het beschermingsregime Habitatrichtlijn, maar zijn er een groot aantal aanvullende wettelijke belangen opgenomen om vrijstelling of ontheffing te kunnen verlenen. Provincies hebben de bevoegdheid om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor andere beschermde soorten. Er is dan geen ontheffing nodig voor werkzaamheden. Wel blijft de zorgplicht geldig. De vrijstelling verschilt per provincie en geldt in het algemeen voornamelijk voor ruimtelijke ingrepen, bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik.

De totale [Lijst beschermde soorten Wnb](#) is te vinden op de website van NatuurInclusief.³

³ <https://www.natuurinclusief.nl/kennisloket/>

In hele specifieke gevallen zijn bepaalde handelingen bij wet uitgezonderd van de verbodsbepalingen die hiervoor zijn genoemd. Deze gevallen zijn niet in dit beknopte overzicht opgenomen, voor zover niet relevant voor deze toetsing.

Zorgplicht

Voor alle soorten geldt de zorgplicht. De bescherming van soorten gaat uit van de intrinsieke waarde van alle dieren en planten. Daar moet zorgvuldig mee omgaan worden. Daarom is de zorgplicht in artikel 1.11 van de wet opgenomen. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving en voor Natura 2000-gebieden. Voorkomen, beperken en ongedaan maken van nadelige effecten (= geen effect op de gunstige staat van instandhouding) zijn hierbij sleutelwoorden.

Houtopstanden

Het hoofdstuk Houtopstanden in de Wet natuurbescherming is de implementatie van de oude Boswet in de wet. De Boswet had tot doel om bossen te beschermen. Hoewel de Wnb nog steeds als doel heeft om bossen en houtopstanden te beschermen, zijn er meer mogelijkheden om vrijstelling of ontheffing te krijgen van de herplantplicht.

De handhaving ligt in principe bij de provincies en in sommige gevallen (bijv. handelingen van Rijkswaterstaat, Defensie) bij het Ministerie van LNV, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Uitgangspunt is dat wat bos is in principe bos moet blijven. Er mag dus geen netto oppervlakte bos verdwijnen. De bescherming van houtopstanden heeft betrekking op alle beplantingen van bomen groter dan 10 are, en op rijbeplanting van meer dan 20 bomen. Dit geldt voor beplantingen buiten de bebouwde kom houtopstanden (zie daarvoor het bestemmingsplan van de betreffende gemeente). Deze wijkt vaak af van de bebouwde kom verkeerswet (!), hoewel er steeds meer gemeenten deze komgrenzen samentrekken.

Uitzonderingen van beplantingen die niet onder de boswet vallen (art. 4.1 Wnb) zijn;

- houtopstanden binnen de bebouwde kom houtopstanden (dan geldt alleen de APV);
- houtopstanden op erven of in tuinen;
- fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- kweekgoed;
- uit populieren of wilgen bestaande wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen, en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- het dunnen van een houtopstand;
- uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen bedoeld voor de productie van houtige biomassa (indien ten minste eens per tien jaar worden geoogst, bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare en zijn aangelegd na 1 januari 2013).

Ook het dunnen en afzetten van hakhout en grienden is toegestaan.

Meldingsplicht

Wanneer een houtopstand gekapt wordt, of er andere maatregelen genomen worden die (eventueel indirect) tot het verminderen van het oppervlakte bos leiden, geldt een meldingsplicht. De provincie kan aan de hand van een kapmelding ervoor kiezen om een kapverbod op te leggen, voor ten hoogste vijf jaar, ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.

Indien wordt gewerkt met een goedgekeurde gedragscode, geldt er geen meldingsplicht of verplichting om binnen 3 jaar te herplanten (art. 4.4, lid 1, onderdeel d en art. 4.4, lid 2). Een gedragscode wordt goedgekeurd, als daarin een werkwijze is opgenomen die waarborgt dat:

- er geen afbreuk wordt gedaan aan bijzondere natuur- of landschapswaarden;

- de te vellen houtopstanden geen deel uitmaken van een boskern;
- herbeplanting op een bosbouwkundig verantwoorde wijze plaatsvindt;
- de grond waarop herbeplanting plaatsvindt ten minste dezelfde kwaliteit heeft als de grond waarop de gevelde houtopstand zich bevond;
- de grond waarop de herbeplanting plaatsvindt ten minste een gelijke oppervlakte heeft als de grond waarop de gevelde houtopstand zich bevond.

Een voorbeeld van een dergelijke gedragscode is de Gedragscode houtopstanden en hakhoutbeheer van TenneT.

Herplantplicht

Daarnaast geldt voor boskap een herplantplicht. Aan de herplantplicht moet zijn voldaan binnen drie jaar na kap. Geldt er een herplantplicht, maar kan deze niet worden uitgevoerd op het oorspronkelijke perceel, dan kan er compensatie plaatsvinden door de herplant te realiseren op een ander perceel. De voorwaarden om van deze mogelijkheid gebruik te mogen maken (bijvoorbeeld overcompensatie) verschillen per provincie. Zo heeft provincie Utrecht een compensatiebank opgezet om op gewenste plekken te kunnen herplanten en een initiatiefnemer niet zelf op zoek hoeft naar een perceel voor compensatie.

Vrijstellingen of ontheffingsmogelijkheden

De herplantplicht van bos geldt niet voor:

- maatregelen ten behoeve van natuurontwikkelingen (in het kader van het halen van instandhoudingsdoelstellingen N2000 en opgelegde mitigatie of compensatie in het kader van vergunningen of ontheffingen)
- creëren of onderhouden van brandgangen
- houtkap voor biomassaplantages (art. 4.4, lid 1, onderdeel a t/m c Wnb).

Ook kunnen provincies vrijstellingsregels of nadere regels voor een ontheffing opstellen voor de herplantplicht. Daarnaast zijn er in de meeste provincies wel meer vrijstellingsmogelijkheden voor natuurontwikkeling, waaronder voor de ontwikkeling van gewenste natuurbeheertypen of als houtopstanden verloren gaan door vernatting door natuurlijke processen of anti-verdrogingsmaatregelen.

Natuurnetwerk Nederland

Naast de bescherming van gebieden door de Wet natuurbescherming, is er tevens sprake van een beleidsmatige bescherming van bepaalde natuurgebieden waar rekening mee moet worden gehouden bij ruimtelijke ingrepen. Dit betreft de bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Begrenzing

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN; tot voor kort: Ecologische Hoofdstructuur (EHS)) werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP). De benaming NNN komt voort uit het Natuurpact van 18 september 2013. Daarin zijn tussen het Rijk en de provincies nieuwe afspraken gemaakt, waaronder over de herijking van de EHS en de nieuwe benaming NNN.⁴ Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur (plant en dier) in feite voorrang heeft. Het netwerk moet voorkomen dat planten en dieren door isolatie van gebieden uitsterven en dat de Nederlandse biodiversiteit afneemt. Het NNN is samengesteld uit:

- Natura 2000-gebieden, bestaande natuurgebieden, reservaten en natuurontwikkelingsgebieden en (robuuste) verbindingen.
- Landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheersgebieden).
- Grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

⁴ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2013/09/18/natuurpact-ontwikkeling-en-beheer-van-natuur-in-nederland>

Het is lang de bedoeling geweest dat het NNN in 2018 helemaal gerealiseerd zou zijn, maar inmiddels is duidelijk dat dit niet haalbaar is. Het kabinet Rutte-Asscher heeft in het onderhandelingsakkoord van 20 september 2011 aangegeven dat de provincies het NNN in 2021 afronden. Het ambitieniveau is bovendien verminderd, zo worden vermoedelijk de robuuste verbindingen niet gerealiseerd. Los van de daadwerkelijke realisatie is de bescherming van de aangewezen zones in principe wel al van kracht, ook indien die zones nog niet zijn ingericht.

In de Nota Ruimte is de globale begrenzing van de voormalige Ecologische Hoofdstructuur (bruto-EHS) weergegeven. Deze is door de provincies verder uitgewerkt tot de netto-EHS, met concrete gebiedsbegrenzings. Per provincie verschilt verder de exacte uitwerking, beschermingsmethode en eventuele aanwijzing van aanvullende beschermde gebieden. Dit kan soms enige verwarring opleveren. Bovendien werken diverse provincies sinds de verminderde Rijksambitie voor het NNN aan een aparte provinciale hoofdstructuur, waarvoor andere regels gelden.

De verwarring wordt soms nog verder vergroot doordat het NNN overal doorvertaald moet worden in de gemeentelijke bestemmingsplannen, waarbij elke gemeente de vrijheid heeft om eigen keuzes te maken voor de gebruikte terminologie en onderverdeling. De bestemmingsplannen weerspiegelen uiteindelijk de definitieve uitwerking en hieruit berust dan ook de uiteindelijke juridische doorwerking.

Toetsingskader

Nee-tenzij beginsel

Voor het NNN geldt het toetsingskader van het Structuurschema Groene Ruimte 1995 (SGR). Dit is overgenomen in de Nota Ruimte en later in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) dat het NNN in oktober 2012 heeft opgenomen. Het Barro voorziet in de juridische borging van het nationaal ruimtelijk beleid. Het compensatiebeginsel van de NNN in het Barro is per provincie verder uitgewerkt in het provinciaal natuurbeleid. Het Barro stelt dat ruimtelijke ingrepen moeten worden getoetst op mogelijke negatieve effecten voor de aanwezige natuur- en landschapswaarden. Voor het gehele NNN geldt het 'nee, tenzij beginsel'. Op grond van dit beginsel dient directe of indirecte aantasting van bos- en natuurgebied (door een ingreep in het NNN) waar mogelijk te worden voorkomen.

Spelregels EHS

Eind 2007 hebben de toenmalige Ministeries van LNV en VROM en de provincies de 'Spelregels EHS' uitgebracht. Dit is een al oud beleidskader voor het compensatiebeginsel, de EHS saldobenadering en het herbegrenzen van de EHS, maar in de meeste situaties nog steeds leidend. Op grond van de Spelregels EHS wordt niet alleen gekeken naar actuele natuurwaarden, maar ook naar ecologische potenties. Deze spelregels gelden ook voor de nieuwe term NNN. Deze natuurwaarden of 'wezenlijke kenmerken en waarden' inclusief de bijbehorende abiotische en biotische randvoorwaarden worden vastgelegd in de vorm van natuurdoelen. De provincies hebben deze wezenlijke kenmerken en waarden vastgelegd in het provinciaal natuurbeleid. Deze natuurdoelen zijn per provincie vastgelegd. Sinds 1 januari 2010 zijn alle provinciale doelen omgezet naar één landelijke index (Index Natuur en Landschap).

Los van nuanceverschillen en verschillen in formulering in de bestemmingsplannen geldt in principe overal het 'nee-tenzij'-principe voor aantasting van het NNN. Aantasting is niet toegestaan, tenzij aan specifieke voorwaarden wordt voldaan. Er is ook vrijwel altijd een compensatieverplichting in het provinciaal beleid opgenomen. Voor kleine aantastingen is financiële compensatie soms mogelijk, voor grotere aantastingen is vaak zowel compensatie in oppervlakte als in 'kwaliteit' noodzakelijk. Bij aantasting van meer bijzondere typen natuur of natuur met een lange ontwikkelingstijd (bijv. bos) is meestal compensatie van een groter oppervlak verplicht (oppervlakte toeslag).

Externe werking

In de brief van 3 december 2004 heeft de minister van LNV, mede namens de minister van VROM, besloten om in de Nota Ruimte het 'Nee, tenzij'-regime op gebieden in de nabijheid van het NNN te laten vervallen (TK 29 576, nr. 12). In een brief van 5 juni 2008 heeft de minister van LNV nogmaals aangegeven dat ingrepen buiten het NNN niet worden beoordeeld op hun effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden binnen het NNN (TK 29 576, nr. 12). In de beantwoording van een aantal vragen van de vaste Kamercommissie voor LNV in 2008 is expliciet tot uitdrukking gebracht dat dit 'Nee-tenzij' regime niet van toepassing is op ingrepen buiten het NNN die gevolgen kunnen hebben voor het NNN zelf, de zogenaamde 'externe effecten' (TK 29576, nr. 52). Dit betekent overigens wel, dat bij een ingreep in het NNN, ook rekening gehouden moet worden met indirecte effecten, zoals geluidsverstoring.

Hoewel de Minister heeft aangegeven dat externe werking niet hoeft te worden getoetst, zijn er echter een aantal provincies die de toetsing van de externe werking het NNN wel hebben opgenomen in de provinciale verordening (bijv. provincie Noord-Brabant). Het betreft dan geen 'nee-tenzij' principe, maar een 'ja-mits' principe, waarbij er niet hoeft te worden getoetst aan alternatieven of nut en noodzaak. Hoewel de Spelregels EHS richtinggevend is, is het provinciaal beleid daarmee leidend voor de toetsing (voor zover zij niet minder stringent zijn dan de landelijke Barro).